Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ἕνας λαὸς ὑψώνεται ἅμα δείξῃ πὼς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα ἔχει τοὺς φυσικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η'. ✵ ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 20 ΤΟΥ ΘΕΡΙΣΤΗ 1910 ✵ ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘ. 2 ✵ ΑΡΙΘΜΟΣ 397

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΘΗΝΙΩΤΗΣ. Ἀθηνιώτικα γράμματα.
ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ. Στὸν Κωστάκη Μακρίδη (ἐπίγραμμα).
» » Σεβαστοπουλειάδα.
ΜΑΞΙΜΟΣ ΔΩΡΟΣ. Τοπεῖο.
ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου (συνέχεια).
ΕΔΜΟΝΤΟΣ ΖΑΛΟΥ. Ἡ πεταλούδα (μετάφρ. Ν.Π.)
Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Θεατρικὰ—«Ἡ Ἀδελφή».
ΕΙΡΗΝΗ ΛΕΒΑΝΤΗ. Θλιμμένοι ἀντίλαλοι.
Θ. ΝΙΚΟΛΟΥΔΗΣ. Μνημόσυνα.
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ ἑνὸς ἄπρεπου μνημόσυνου.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ— ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ — ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ —ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΦΟΡΜΗ
ΕΝΟΣ ΑΠΡΕΠΟΥ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΥ

Φωτισμένα στοχάστηκε τὸ ζακυθινὸ περιοδικὸ «Αἱ Μοῦσαι» νἀφιερώση ξεχωριστὸ φύλλο στὸ μνημόσυνο τοῦ ποιητῆ Σπήλιου Πασαγιάννη ποὺ μᾶς τὸν πῆρε ὁ θάνατος μέσα σὲ ὅλη τὴν ὁρμὴ τῆς νιότης του, μέσα σὲ ὅλο τὸ ἄνθισμα τῆς τέχνης του.

Ἄτυχο στάθηκε τὸ ζακυθινὸ περιοδικὸ «Αἱ Μοῦσαι» ποὺ βρέθηκε ὁ ἀδερφὸς τοῦ πεθαμμένου ποιητῆ, γνωρισμένος ποιητὴς καὶ τοῦτος, ὁ φίλος μου Κωστῆς Πασαγιάννης, παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ ἀδερφοῦ του, νὰ μιλήση, καθὼς μίλησε, γιὰ κάποιους ἀνθρώπους, κι ἀπὸ τοὺς πιὸ τιμημένους ἀνάμεσό μας. Τὸ κρῖμα τῶν ἀνθρώπων τούτων εἶναι, ὄχι πὼς εἶπανε τίποτε κακὸ γιὰ τὸν πεθαμμένο ποιητή, μὰ πὼς δὲν εἶπανε, ὡς τὴν ὥρα τίποτε, ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ τοῦ θάνατου ἐκείνου, μήτε καλό, μήτε κακό. Νὰ μιλήση καθὼς μίλησε, καὶ μὲ ἀνόητο πεῖσμα, καὶ γιὰ ἕναν ἄνθρωπο, ἀπὸ τοὺς πρώτους μέσα στὰ γράμματα, ποὺ δὲν τὸ εἶδε μὲ καλὸ μάτι τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ ὅσο ζοῦσε, καὶ ποὺ, ζωηρὸς καθὼς εἶναι σὲ ὅλα του, ζωηρὰ λένε πὼς φανέρωσε καὶ τὴν ἀποδοκιμασία του πρὸς τὸ ἔργο ἐκεῖνο.

Ὁ πόνος τὴν ἐξευγενίζει τὴν καρδιὰ τοῦ στοχαστικοῦ κι ὁ σπαραγμὸς τοῦ θάνατου ἀνοίγει στὸ τέλος γαληνότερα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς πρὸς βαθύτερα ξαγναντέματα. Ἐδῶ ὁ κανόνας δὲν εἶχε πέραση. Ὁ Κωστῆς Πασαγιάννης, ὁ, καθὼς τόνε γνώρισα, εὐγενικὸς καὶ μετρημένος, μυρολογώντας τάχα τὸν ἀδερφό του, μίλησε γιὰ μένα, σὰ νὰ τὸν εἶχε χτυπήσει χτύπημα ἢ μεγάλης κουταμάρας ἢ μεγάλης προστυχιᾶς.

Ἕνας συγγραφέας σὰν τὸν Καρκαβίτσα, τὰ εἶπε, λέει, «ἀριστουργήματα» τὰ διηγήματα τοῦ ἀδερφοῦ του· τὰ εἶπε κάπου· πῶς καὶ γιατί, δὲν τὸ ξέρουμε. Scripta manent! Μὰ τοῦ φτάνει ὁ λόγος τοῦ Καρκαβίτσα, κι ἀπάνου στὸ λόγο τοῦτο στηρίζεται γιὰ νὰ τὰ βάλη μὲ τοὺς ἄλλους ποὺ σωπάσαν. Μὰ πῶς δὲν τοῦ φτάνει καὶ ἡ δική μου, καθὼς γράφει «προφορικὰ πολλὲς φορὲς ἐκφρασμένη ἀνεπιφύλακτη γνώμη μου» γιὰ τὸν ἀδερφό του καὶ γιὰ τὸ ἔργο του γιὰ νὰ μὲ ἀφήση ἥσυχο, καθὼς ἄφησε ἥσυχο καὶ τὸν Καρκαβίτσα; Τί λογῆς ξιππασμάρα εἶναι τούτη, ἀνάξια τῆς μνήμης ἑνὸς ποιητῆ, ποὺ πρέπει καὶ στὸ φρέσκο ἀπάνου χῶμα τοῦ τάφου του νὰ πατᾶς ἁπαλὰ καὶ πολὺ προσεχτικά, γιατὶ [illegible] ὁ ποιητής [illegible] εἶναι πάντα αἰσταντικός, θὰ μποροῦσε νὰ πονέση, κι ἀπὸ περπάτημ' ἀκόμα, βαρύτερο παρ' ὅσο ταιριάζει;

Ὅταν τυπωθήκαν οἱ «Ἀντίλαλοι», τὸ πρῶτο καὶ μόνο βιβλίο τοῦ Σπήλιου Πασαγιάννη, εἴμουνα ὁ πρῶτος καὶ ἴσως ὁ μόνος ποὺ παρακαλεσμένος τότε ἀπὸ τὸ περιοδικὸ ἡ «Τέχνη» νὰ γράφω γιὰ τὰ νιόβγαλτα λογοτεχνήματα, κοίταξα νὰ χαραχτηρίσω τοὺς στίχους του μὲ τὴν προσοχὴ καὶ μὲ τὴ συγκίνηση ποὺ τοὺς ἀξίζανε, ἂν καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσω πὼς οἱ στίχοι ἐκεῖνοι ἔτσι μὲ τὸ φῶς τους κ' ἔτσι μὲ τὴ ζωγραφικότητά τους, δὲν εἴτανε καὶ πολὺ συμπαθητικοὶ στὴ συντροφιὰ τῶν νέων ἐπαναστατῶν τῆς «Τέχνης», ποὺ τὶς ἀγάπες τους κρατοῦσανε τότε πρότυπα μυστηριακά, καὶ συγνεφιασμένα καὶ δυσκολοξεδιάλυτα. Ἔπειτα, ὅταν κάποιος θέλησε ἀνίδεα νὰ κοροϊδέψη, ἀπάνου στοὺς στίχους τοῦ Πασαγιάννη, τὸ ἀπάνου ἀπ' ὅλα πλαστικὸ καὶ ποιητικὸ στοιχεῖο τῆς γλώσσας μας, τὰ σύνθετα, βγῆκα μ' ἕνα γράμμα μου στὸ «Ἄστυ» καὶ μίλησα πάλι γιὰ τὸ νόημα τοῦ σύνθετου, ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ τοῦ ποιητῆ, καθὼς ἔπρεπε. Ὁ Σπήλιος Πασαγιάννης δὲν ξανατύπωσε ἄλλο βιβλίο, ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ νοιώση κανεὶς ἄσφαλτα τὸ ὅποιο ξετύλιμα τοῦ λογοτέχνη. Ὕστερ' ἀπὸ καιρὸ ἔβλεπα κάποτε καὶ πότε βαλμένα στὸ «Νουμᾶ» πεζογραφήματα καὶ στίχους του. Οἱ στίχοι του μὲ καινούρια πιὰ μαστοριά. Σκοταδεροὶ στὴν ἔκφρασή τους, κοσκινισμένοι στὴ γλώσσα τους, καλόρρυθμοι στὸ περπάτημά τους, μοῦ παρουσιαστήκανε σὰν αἰνίγματα ποὺ κάτι ὡραῖο γυρέβανε νὰ ποῦνε, καὶ δὲν τὸ λέγανε, εἴτε ἀπὸ καλλιτεχνικὴ ἀκαταδεξιὰ εἴτε ἀπὸ ἀνημποριά. Τὰ πεζά του δὲν τὰ ξέρω καλὰ καλά, ἔτσι σκόρπια καθὼς φαίνονταν καὶ ἀραιά.

ΣΤΟΝ ΚΩΣΤΑΚΗ ΜΑΚΡΙΔΗ

(τὸν καραγκιοζάκο τῆς Πόλης)

Στὴν Πόλη λὲν σκοτώθηκε
κάθε βρωμάρης σκύλος·
μὰ τί ἀξίζει, ἂν σώθηκε
ὁ πιὸ μαθὲς ψωρίλος;

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

Γιατὶ μόνο τὸ βιβλίο μὲ τραβᾶ, καὶ πολὺ δύσκολα κατορθώνω νὰ παρακολουθήσω τὰ ἔργα στὰ περιοδικὰ καὶ στὶς ἐφημερίδες, ἀπὸ κακή μου συνήθεια κι ἀπὸ ἀταξία μου. Ὅμως ἀπὸ τὰ δυὸ τρία ποὺ ἔτυχε νὰ περάσω τοῦ Σπήλιου, τὴ στιγμὴ τούτη, δὲ θυμοῦμαι ποιά, ἔφτασα νὰ ξανοίξω ἕναν τεχνίτη προικισμένο μὲ σπάνιο ταλέντο. Κι αὐτὸ θὰ εἶναι [illegible] νὰ [illegible] τὸ [illegible] του [illegible] ἀπιφύλακτη, καθὼς λέει ὁ ἀδερφός του. Μὰ πῶς λοιπὸν δὲν ἔγραψα τίποτε γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Σπήλιου Πασαγιάννη; Αἴ! μὰ πρέπει κανεὶς νὰ μὴ μὲ ξέρη ἢ νὰ μὲ φαντάζεται ὑποκείμενο πολὺ διαφορετικὸ ἀπ' ὅ,τι εἶμαι γιὰ νὰ τὸν κάμη νὰ ἀπορήση μιὰ τέτοια παράλειψη. Κ' ἔπρεπε νὰ τόνε χτυπήση χτύπημα μιᾶς μεγάλης κουταμάρας ἢ μιᾶς μεγάλης προστυχιᾶς, καθὼς τὸ ἔπαθε ὁ εὐγενικός μου φίλος Κωστῆς Πασαγιάννης, γιὰ νὰ τὴ θεωρήση ἄπρεπη τὴ σιωπή μου καὶ νὰ τὴν ξηγήση καθὼς τὴν ξήγησε.

Ἂν ἔβγαζα ἐφημερίδα ἢ περιοδικό, καὶ σώπαινα, ἢ ἐγώ, ἢ τὸ περιοδικό μου καὶ ἡ ἐφημερίδα μου, τότε μάλιστα. Θὰ εἶχε δίκιο. Ἂν εἴμουνα ταχτικὸς ἢ ἄταχτος συντάχτης ἢ συνεργάτης ἐφημερίδας ἢ περιοδικοῦ, διωρισμένος ἐπίτηδες, ἢ μὲ πληρωμή, ἢ μὲ ὁποιαν ἄλλην ὑποχρέωση, νὰ μιλῶ γιὰ τὰ πρόσωπα ἢ γιὰ τὰ ἔργα ποὺ σχετίζονται μὲ τὰ ὡραῖα γράμματα, κ' ἔρχονται καὶ ζοῦνε καὶ πεθαίνουνε, καὶ σώπαινα, δὲ θὰ εἶχεν ἄδικο νὰ παραξενευτῆ γιὰ τὴ σιωπή μου. Μὴν κοιτᾶτε τὸ «Νουμᾶ». Δὲν εἶναι αὐτὸς γιὰ μένα ἐφημερίδα. Εἶναι ἄσυλο. Εἶναι τὸ καφενεδάκι ποὺ κάθομαι καὶ ξεκουράζομαι κι ἀνοίγω τὸ στόμα μου, καὶ κουβεντιάζω κάποτε. Μὰ διαβάτης κι αὐτοῦ. Δὲν εἶμαι δημοσιογράφος, δὲν εἶμαι λογιώτατος, δὲν εἶμαι διαβασμένος, δὲν εἶμαι πεζογράφος, δὲν εἶμαι ποιητής, δὲν εἶμαι μουντζουρωτὴς τοῦ χαρτιοῦ, δὲν εἶμαι τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ μεγάλα καὶ τὰ λαμπρά, δὲν ἐπαγγέλλομαι τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ ξύλα κούτσουρα. Δὲ μιλῶ καὶ δὲ σωπαίνω, ἀπὸ καμιὰ κανενὸς εἴδους ἐπαγγελματικὴ ὑποχρέωση. Σωστὰ σωστά, *δὲ γράφω*. Δὲν πληρώνομαι. Μάλιστα θὰ

πλήρωνα, ἂν εἶχα χρήματα, γιὰ νὰ μ' ἀφίνουν ἥσυχο καὶ ὅσοι φίλοι καὶ ὅσοι ξένοι μὲ ἀναγκάζουν κάποτε νὰ συνεισφέρω κ' ἐγώ, θέλοντας μὴ θέλοντας, κάτι γιὰ τὸ χτίσιμο τοῦ διανοητικοῦ μας τοῦ παλατιοῦ, παλατιοῦ ἢ παλιόσπιτου, ὅπως θέλετε. Μὰ τί εἶμαι τότε ; Εἶμαι μέσα στὸν ὄχλο τὸν κάθε λογῆς γραφιάδων, ἕνας μανιακὸς στιχογράφος κ' ἐγώ, γιομάτος ἀπὸ τεμπελιὰ κι ἀπὸ μεθύσι γιομάτος, μὲ ὅλες τὶς λατρεῖες μέσα μου καὶ μὲ ὅλες τὶς ἀπιστίες. Δουλεύω, κατὰ τὸ κέφι μου, ἄταχτ', ἀργά, ἀκανόνιστα, ἐλεύτερα, χωρὶς νὰ δίνω ἕναν παρᾶ γιὰ τίποτε, ὅταν ἐγὼ θελήσω, ἢ ὅταν κανεὶς ἄλλος βρεθῇ τόσο ἐνοχλητικός, ὥστε νὰ μ' ἀναγκάσῃ νὰ θελήσω. Σιχαίνομαι τὸν πεζὸ λόγο. Κι ἂν τόνε μεταχειρίζομαι, εἶναι γιατὶ μὲ κεῖνον ὑπερασπίζομαι καὶ πιστοποιῶ τὴν τέχνη μου, τὶς ἰδέες μου, καὶ τοὺς ἔρωτές μου· καὶ μ' ἀρέσει ὁ πεζὸς ὁ λόγος, μόνο γιατὶ νοιώθω κάποτε στὸ πλέξιμό του, σὰν ἕνα μακρινὸ πολύτροπο ἀντιλάλημα τοῦ στίχου. Μὰ καὶ στὸν πεζὸ λόγο καταφεύγω, καθὼς καὶ στὴν ποίηση, μὲ τὴν ὁρμὴ μιᾶς ἀγάπης, ποτὲ μὲ τὴν τάξη μιᾶς ὑποχρέωσης. Γι' αὐτὸ ἔγραψα κάπου : «Ἑτοιμάζουμε καὶ τἄρθρα μας καθὼς συνθέτουμε τὰ τραγούδια μας», φράση ποὺ τὸ νόημά της μήτ' αὐτὸ δὲν κατάλαβε μέσα σὲ μιὰν ἀλαφροστόχαστη κριτική του γιὰ τὸ δεύτερο τόμο τῶ «Γραμμάτων» μου στὴν καλὴ «Νέα Ζωὴ» τῆς Ἀλεξάντρας ὁ διηγηματογράφος Γκίκας.

Κι ἂν ἔκρυβε κάποιαν ἀλήθεια ἡ σκέψη τοῦ Κωστῆ Πασαγιάννη ποὺ θέλει καὶ καλὰ τὴ σιωπή μου προσβλητικὴ πρὸς τὴ μνήμη τοῦ ἀδερφοῦ του, τότε θἄπρεπε νὰ βρυκολακιάσουνε μέσα στὸ νοῦ μου καὶ μέσα στὰ συρτάρια μου καὶ νὰ πεταχτοῦνε καὶ νὰ μὲ σαπίσουνε στὸ ξύλο ὅλοι μου οἱ στοχασμοὶ κι ὅλες μου οἱ ἀγάπες, κάθε λογῆς θέματα καὶ σημειώματα καὶ σχέδια, ποὺ ἢ μοῦ τρυπᾶνε τὸ μυαλὸ ἢ στέκονται παραρριμένα στὸ χαρτί, κι ἀκόμα δὲν ἀξιωθήκανε νὰ γίνουν τίποτε, τραγούδια ἢ μελέτες, ἱστορίες ἢ ἀρθρογραφίες, μύριες ἐντύπωσες γιὰ πρόσωπα καὶ γι' ἀντικείμενα, ἔξαφνα ὅλος ἐκεῖνος ὁ μακρὴς ὁ κατάλογος ποὺ προλογίζει στὸ ἄρθρο μου γιὰ τὸν «Ταμπουρᾶ καὶ Κόπανο» τοῦ Πάλλη, τὸ βαλμένο στὸ «Νουμᾶ», ἀπὸ τὴν «Ἰδέα τῆς Γυναίκας» ἴσαμε τὴν ποίηση τοῦ Βαλαωρίτη καὶ τοῦ Βεράρεν, ποὺ ὑποσκέθηκα πὼς θὰ τὸν καταστρώσω σὲ δοκιμὲς μιᾶς κριτικῆς ἐργασίας μὲ τὸν τίτλο «Πεζοὶ δρόμοι», καὶ ποὺ ἀκόμα προσμένεται, καὶ πού, πιστεύω, γιὰ καιρὸ θὰ καρτεριέται. Φαίνεται πὼς ὁ Πάλλης, ἀπὸ ζήλια, δὲ μ' ἀφίνει νὰ καταπιαστῶ μὲ ποιητὴν ἄλλο ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, κ' ἐγώ, τί νὰ γίνῃ ; Πρέπει νὰ τὸν ἀκούσω !

Γιατὶ ἐδῶ εἶναι ὁ λάκκος τῆς φάβας, σύμφωνα μὲ τὴ ζηλεμένη λογικὴ τοῦ Πασαγιάννη. Ἐγὼ θαμαστὴς καθὼς εἴμουνα τοῦ πεθαμμένου ποιητῆ καὶ μάλιστ' ἀγαναχτισμένος γιὰ τὴν προγραφὴ ποὺ τοῦ ἔκαμε ὁ Πάλλης, ἑτοιμαζόμουνα τώρα μὲ τὸ θάνατό του, νὰ ξεσκουμπωθῶ. Μὰ κρατήθηκα, σὰ φρόνιμος ἄνθρωπος, «γιὰ νὰ μὴ δυσαρεστήσω τὸν προφήτη τῆς Λίβερπουλ». Αὐτὸ εἶναι φράση τοῦ Πασαγιάννη. Καμαρῶστε την. Δηλαδή : Παρουσιάζω κατάλογο στὸν Πάλλη προσώπων καὶ πραγμάτων, ρωτώντας τον ἂν πρέπῃ νὰ μιλῶ ἢ νὰ σωπαίνω γιὰ κεῖνα. Ὁ προφήτης δίνει τὴν ἄδεια ἀπὸ δῶ μεγαλόψυχα καὶ σβύνει ἀπὸ κεῖ ἀλύπητα. Ἢ κι ἀπὸ μονάχος ὁ προφήτης «Ἀληπασσᾶς προστάζει, κάφτε τὰ Γιάννενα !» Κι ὁ Θανάσης Βάγιας, στὸ φτερό. Ἔτσι τὄχε ἡ μοῖρα μου. Ποῦ συνείδηση καὶ καρδιὰ καὶ σκέψη καὶ πνοή, ἀδέσμευτα καὶ τρισελεύτερα ! Σκλαβιά. Διάφορο. Τὴ δουλίτσα μας, κι ὁ ἀφέντης νἄν' καλά. Κ' ἔτσι ξηγιέται κιόλας γιατὶ λιβανίσαμε δουλόπρεπα στίχους πρόστυχους σὰν τοὺς Ταμπουράδες καὶ Κόπανους ποὺ μυρίζουνε ταβέρνα καὶ πλυσταριό, κι ὡς τὴν ὥρα σωπαίνουμε γιὰ πρόζες, ἄξαφνα σὰν τοὺς ἀφρόπλαστους καὶ μοσκοβολισμένους Γρύλους καὶ Τρίτωνες.

Ὁμολογῶ πὼς ὅταν ἔτυχε κάποτε ν' ἀκούσω πὼς ὁ Πάλλης δὲ βλέπει μὲ καλὸ μάτι νὰ τυπώνονται στὸ «Νουμᾶ» ἔργα τοῦ Σπήλιου Πασαγιάννη, καὶ πὼς τὴ δυσαρέσκειά του τσουχτερὰ τὴ δήλωσε, δὲν ἔκρινα σωστὸ τὸ μέτρο καὶ καθαρὰ τὴ δήλωσα τὴ γνώμη [illegible] μὲ τὸ πρόσωπο — δὲν τὸ θυμοῦμαι τώρα — ποὺ ἔτυχε νὰ μιλήσω γιὰ τὴν ὑπόθεση τούτη. Δὲν μπορῶ νὰ φανταστῶ καὶ τὸ παραμικρότερο μπόδισμα σ' ἕνα κοντύλι, νὰ γράφῃ καὶ τἀνόητ' ἀκόμα καὶ τἀνήθικα. Ἀκόμα δὲν μπορῶ νὰ συμπαθήσω στὸ «Νουμᾶ» ποὺ νόμισε πὼς ἔπρεπε, ἀπὸ σεβασμὸ πρὸς ἐμένα, νὰ κλείσῃ τὶς στῆλες του σ' ἕνα νέο ποιητὴ ποὺ μὲ εἶχε μ' ἕνα γράμμα του σκυλοβρίσει, στὰ καλὰ καθούμενα· μὰ ὁ νέος αὐτὸς σέρνει, στὴν πρώτη γραμμή, τὸν ποιητικὸ χορό, κι ὅ,τι μᾶς γνοιάζει κι ὅ,τι πρέπει νὰ στηρίξουμε, εἶναι τὸ τραγούδι του, κι ὅσο θέλει ἂς βρίζῃ. Ὅμως κι ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά, πρέπει καὶ τοῦτο νὰ μολογήσω. Καλὰ καλὰ δὲν ξέρω γιατὶ ὁ ποιητὴς τῆς «Ἰλιάδας» τόσο τὸν ἀντιπάθησε τὸ μανιά τη διηγηματογράφο. Στὰ πολὺ ἀραιὰ καὶ λιγόλογα γράμματα ποὺ τυχαίνει κάποτε καὶ πότε νἀλλάζουμε, κανενός μας δὲν τοῦ ἦρθε στὸ νοῦ μήτε νὰ γγίξῃ τὸ ἀντικείμενο τοῦτο. Μὰ νομίζω πὼς ἐπὶ τέλους δικαίωμα τοῦ Πάλλη εἶναι νὰ συμπαθῇ ἢ νὰ ἀντιπαθῇ, νὰ ἐνθουσιάζεται ἢ νὰ θυμώνῃ μὲ τὰ διανοητικὰ ἔργα, ὅπως καὶ μὲ τὰ πρόσωπα, σύμφωνα μὲ τὶς ἰδέες του, μὲ τὴν ἀντίληψή του, μὲ τὴ θρησκεία του. Καὶ ἀφοῦ μιὰ φορὰ γιὰ πάντα δὲ βρίσκει ὄμορφη τὴ δουλειὰ τοῦ δεῖνα, μὲ τὴ γνώμη ποὺ θἄχῃ γιὰ τῆς λογοτεχνίας τὸν προορισμό, καὶ ἀπὸ τὴ γωνιὰ ποὺ θὰ ἀντίκρυζε καὶ ἀπὸ τὴ θέση ποὺ θὰ ἐξέταζε τὸ ζήτημα, δὲν ἀπορῶ γιατὶ ἔφτασε νὰ νομίσῃ πὼς θἄκανε ἴσως καλὸ σὲ φύλλο σὰν τὸ «Νουμᾶ» ποὺ τόσο γνοιάζεται γιὰ τὴν προκοπή του, τὸ σβύσιμο μιᾶς ἀσκήμιας. Ζήτημα γούστου, ξέσπασμα ἑνὸς ἀνθρώπου. Οἱ γνῶμες καμιὰ φορὰ καὶ τῶ στοχαστικῶν, καὶ γιὰ ἔργα μολογημένης ἀξίας διαφέρουνε τεράστια μεταξύ τους, ποὺ σοῦ ἔρχεται νὰ τρελλαθῇς. Ὁ Πασαγιάννης, γιὰ νὰ ξηγήσῃ τὴ σιωπὴ καὶ τοῦ Νιρβάνα, τὴ ρίχνει στὸ ὅτι ὁ ἀδερφός του ψιθύρισε κάποτε σταύτι τοῦ δραματογράφου τοῦ «Χελιδονιοῦ» : «Τὸ ἔργο σου δὲν ἀξίζει τίποτε». Ἐγὼ πάλε φωνάζω πὼς τὸ «Χελιδόνι» τοῦ Νιρβάνα εἶναι ἀριστούργημα. Ὁ Νιρβάνας ἔγραψε ἄλλοτε πολύστηλο ἄρθρο γιὰ νὰ δείξῃ πὼς ἡ [illegible] μου ἡ «Τρισεύγενη» δὲν ἀξίζει καὶ πολύ. Ἀπὸ τοὺς Κορφοὺς ὁ Κονεμένος μοῦ ἔγραψε ὅταν βγῆκε ἡ «Τρισεύγενη»: «Ὕστερ' ἀπὸ τὰ ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ εἶναι τὸ ὡραιότερο ἔργο ποὺ διάβασα στὴ φιλολογία μας.» Ζήτημα γούστου, ξέχυμα κεφιοῦ, ξέσπασμ' ἀνθρώπου. Μὴ φωτᾶς.

Τὸ ὅτι σώπ[illegible] τὸν πεθαμμένο ποιητὴ δὲ σημαίνει τίποτε. Συχνὰ σωπαίνω γιὰ ὅ,τι ἀδιαφορῶ, γιὰ ὅ,τι καταφρονῶ. Συχνότερα σωπαίνω γιὰ ὅ,τι σέβομαι καὶ ἀγαπῶ, γιατὶ δὲ μοῦ δόθηκε καιρὸς καὶ δὲν εἶχα ὄρεξη νὰ μιλήσω τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ τὸ περίμενε κανείς· δὲ μὲ τραβᾶνε καὶ πολὺ τὰ ζητήματα τὰ λεγόμενα *τῆς ὥρας*. Γιατὶ μπορεῖ νὰ ρίξω τώρα κάτι στὸ χαρτί μου, καὶ νὰ φανῇ ὕστερ' ἀπὸ δέκα χρόνια, γιατὶ μπορεῖ κι ἀνίσως ζῶ τότε, κ' ὕστερ' ἀπὸ δέκα χρόνια νὰ μοῦ ξανακαῇ νὰ πῶ τὴ γνώμη μου γιὰ κάτι ποὺ θἄπρεπε τωρα νὰ τὸ πῶ. Ἀπεναντίας μίλησα γιὰ πρόσωπα καὶ γιὰ πρά-

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ*

ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Α'

ΣΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗ

Πρὶν ξεκινήσουμε γιὰ τὴ χώρα ποῦ μποροῦμε νὰ τὴν ποῦμε δική μας, πρέπει νὰ συφωνήσουμε πῶς δὲ θὰ τῆς τὰ ψεγαδιάζουμε ὅλα, δὲ θὰ χαλνοῦμε τὸν κόσμο σὲ κάθε πήδημα ψύλλου. Εἰδεμὴ, περιττὸ τὸ ταξίδι. Ἀνοίγουμε τὶς ἐφημερίδες, καὶ διαβάζουμε δίχως κόπο τὶς ἀτιμιὲς, τὶς κλεψιὲς, τὶς μαχαιριὲς, ἢ καὶ τὶς γυναικοδουλειὲς ποῦ ὁλομερὶς μᾶς δηγοῦνται, καὶ κάθε λίγο προσκαλοῦν τὴν Κυβέρνηση νὰ τοὺς δώσῃ λόγο.

Εἶναι δύσκολη, πολὺ δύσκολη ἡ δουλειά μας. Ὅ τι σπάρθηκε τὸ ἔρμο μας τὸ χωράφι ! Ὁ σπόρος ποῦ ἔπεσε μέσα στἄγιο του χῶμα,—ποῦ τὸ βλέπεις κιόλας ἁπλωμένο μπρὸς στὰ ψυχικά σου τὰ μάτια,—εἴτανε σπόρος γερός. Μὰ τοῦ καιροῦ ἐκείνου οἱ δουλευτάδες δὲν ἔνοιωθαν ἀπὸ ψιλὰ κοσκινίσματα. Τονε σπείρανε λοιπὸν καθὼς βρέθηκε ἀπάνω σ' ἐκεῖνα τὰ δοξασμένα βουνά. Ἀπόμεινε μέσα κι ὁ σπόρος τῶν τούρκικων ἀγκαθιῶν. Ἔφεραν κ' οἱ σπουργίτες σπόρο ἀπὸ τὴ Δύση, καὶ τὸν ἀπόθεσαν ἀπάνω στὸ ἴδιο τὸ χῶμα κι αὐτόν. Καὶ βλέπεις τώρα τὴν πυκνὴ αὐτὴ πρασινάδα, καὶ τρομάρα σὲ πιάνει, μὴν τύχῃ καὶ πληθύνουν, καὶ θεριέψουν τὰ τουρκάγκαθα καὶ τὰ φραγκοβότανα, καὶ μᾶς πνίξουν τἀκριβοαγορασμένα μας τὰ σπαρτά. Μὰ τρομάρες ἁπλὲς κακὸ δὲ γιατρεύουν.

Σοῦ τὰ λέγω αὐτά, ἐπειδὴ μπορεῖ καὶ τοῦ λόγου σου νἄχῃς τὴ ρωμαΐκη τὴν πετριὰ τῆς ἀπελπισιᾶς. Μοῦ φαίνεται σὰ νὰ εἶναι κι αὐτὴ σημάδι τῆς ἐποχῆς. Ὅποιος μας τύχῃ καὶ μισονοιώσῃ τὰ χάλια μας, νὰ τραβιέται σὲ μιὰ γωνιὰ καὶ νὰ χύνῃ μπόλικα δάκρυα, ἀθώρητος, ἀλάλητος, κι ἀνάκουστος. Σπολλάτη σου, Πατριώτη, ποῦ ἄλλο δὲν κάμνεις παρὰ νὰ χαλνᾶς τὸ σηκότι σου. Ἂν εἶχες κουράγιο νὰ τρέξῃς καὶ νὰ μᾶς ξερριζώσῃς μερικὰ γαδουράγκαθα, θὰ μᾶς ἔδειχνες ὄχι μόνο πῶς ζῆς, μὰ καὶ πῶς ζῶντας νοιάζεσαι καὶ τὴ ζωὴ τῆς πατρίδας σου.

Δουλειά, φίλε μου, καὶ πάλι δουλειά. Ὁ κόσμος νὰ χαλνάῃ, πάλι νὰ δουλεύουμε πρέπει. Ἄλλον τρόπο δὲν ἔχει.

Ὡς τόσο ἄξαφνα, καὶ μὲ τὰ φτερούγια τῆς ἀστραπῆς ποῦ τὴ λένε Νοῦ, ἀπὸ τοῦ Κωσταντίνου τὴ χώρα, τὴν πεντάμορφη σκλάβα, βρεθήκαμε στοῦ Κέκροπα τὴν ὁλόχαρη, τὴν ἀθάνατη τὴν Ἀκρόπολη. Εἶναι νύχτα βαθειά, μὰ τὸ βάθος της λάμπει διάφανο, ξάστερο, καθάριο, ἀμέτρητο. Λὲς κι ὅλου τοῦ Ἄπειρου οἱ Πλανῆτες κ' οἱ Ἥλιοι φανερώνουνται καὶ γλυκοφέγγουν ἐδῶ. Ἀψηλὰ, πάντα ἀψηλὰ νὰ κοιτάζουμε ἀπὸ τέτοιους τόπους. Ἡ βαθογάλανη αὐτὴ ἡ ἀστροφεγγιὰ εἶναι μέρος τῆς Ἀττικῆς, καθὼς τοῦ Παρθενῶνα της μέρος εἶναι ἡ πανώρια προμετωπίδα του. Κοίταγέ τα τἀστέρια της καὶ μέτρα τα ἂν μπορεῖς. Καὶ σὰν τ' ἀπομετρήσῃς, πρόσθεσε τὴν ἱερὴ τὴ σκόνη τῆς γῆς της, καὶ τότες ἔχεις τὶς μεγάλες, τὶς δοξασμένες ψυχὲς ποῦ φεγγοβόλησαν ἐδῶ πέρα,—ἀπὸ ἕνα Θησέα, ὡς ἕνα Καραϊσκάκη. Πέσε τώρα καὶ προσκύνησέ την αὐτὴ τὴ σκόνη. Αὐτὴ νὰ

(*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθμὸ 350.

ματα ποὺ θὰ μποροῦσα ἄκοπα νὰ σωπάσω, ἀνίσως καὶ δὲ μὲ σπρώχνανε τυχαῖες ὅλου διόλου ἀφορμές.

Ἡ δόξα τοῦ ποιητῆ εἶναι κάτι πολὺ διαφορετικὸ ἀπὸ τὴ δόξα, νὰ ποῦμε, τοῦ βουλευτῆ. Δὲ γίνεται ἀπὸ μπόλικους ψήφους, ἀπὸ βοὴ ἐφημερίδων, ἀπὸ διαδήλωσες κάτου ἀπὸ τὰ μπαλκόνια. Εἶναι σὰ μιὰν ἱεροτελεστία ἀσύγκριτα ντροπαλὴ καὶ συμμαζεμένη καὶ ἀριστοκρατική, πιὸ πολὺ ἀπὸ σιωπή, παρὰ ἀπὸ λόγο. Τὸ ὅτι φύλλο σὰν τὸ «Νουμᾶ», ἐφημερίδες, ἡ «Ἀκρόπολη», ὁ «Χρόνος», περιοδικό, τὰ «Παναθήναια», ἕνας esthète σὰν τὸ Χρηστομάνο, δημοσιογράφος σὰν τὸ Σταματίου, συγγραφέας σὰν τὸν Καρκαβίτσα, πεζογράφος σὰν τὸ Βῶκο, ποιητές μὲ τὴν τέχνη τοῦ Μαλακάση, μὲ τὴν ὁρμὴ τῆς φαντασίας τοῦ Σκίπη, μιλήσανε γιὰ τὸ Σπήλιο Πασαγιάννη, καθὼς μιλήσανε, φτάνει γιὰ τὴ δόξα του. Μακάρι κ' ἐμᾶς ἔτσι νὰ μᾶς ὑμνολογοῦσε ὁ θάνατος! Πολὺ καλὰ κάμαν «Αἱ Μοῦσαι» νὰ τοῦ πλέξουν ἔτσι τὸ ἐγκώμιο. Μὲ ἢ ἔπρεπε νὰ ζητήσουν ἐπίτηδες τὴ γνώμη καὶ ἄλλων, πέντε δέκα, ἰσότιμων τοῦ πεθαμμένου ποιητῆ, κι ἀνίσως δὲν ἀπαντοῦσαν ἐκεῖνοι, τότε νὰ τοὺς σημαδέψουν καὶ νὰ τοὺς πομπέψουν· ἢ ἀφοῦ κρίναν ὀρθὸ νὰ τοῦ κάμουν ἔτσι τὸ μνημόσυνο, μόνο ἀπὸ τὰ γραμμένα τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου, δὲν ἔπρεπε νὰ δεχτοῦνε στὶς σελίδες του; μέσα ἄπρεπα παράπονα καὶ κατηγόριες ἀνάξιες, ὅσο κι ἂν τὰ δικαιολογεῖ ὁ πόνος τοῦ χαμένου ἀκριβοῦ ἀδερφοῦ.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΤΟΠΕΙΟ

Πολεμιστὲς μὲ τὸ αἷμα σας ποτίσατε
Τὸν τόπο ἐδῶ. Οἱ γόοι κ' οἱ φωνὲς τοῦ θριάμβου
Ἐτάραξαν γιὰ χρόνια τοὺς ἀντίλαλους
Τῶν βράχων καὶ τῶν ἥσυχων γύρω κοιλάδων.

Κι ὅμως τί ἀπόμεινε; Τρανὲς παλληκαριὲς
Τῶν Ἑλλήνων κι ἅγριοι ἡρωϊσμοὶ τῶν Τούρκων
Σὰν καταιγίδα πέρασαν, σὰν ὄνειρο
Ποὺ μιὰ νύχτα κακὴ τὄχει γεννήσει.

Καὶ τώρα οὔτε σὰ θύμηση δὲ φτάνουνε
Στὸ νοῦ τοῦ ξέγνοιαστου κ' ἐρημικοῦ διαβάτη.
Ἐχτροὶ καὶ φίλοι κι ὅλα ἐσβύσαν, χώνεψαν
Στὴ σιγὴ τοῦ ἄπειρου Παντὸς καὶ τὴ γαλήνη.

ΜΑΞΙΜΟΣ ΔΩΡΟΣ

ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΕΙΑΔΑ

Φίλε Νουμᾶ,

Τὸ θέμα ποὺ βραβέφτηκε στὸ Σεβαστοπούλειο διαγωνισμὸ νομίζω ἀξίζει νὰν τὸ τυπώσει ὁ Νουμᾶς. Ἔτσι τελειωτικὰ θὰ δοῦμε ὡς ποῦ μπορεῖ νὰ φτάσει ἡ Ρωμέϊκη ζεβζεκιὰ καὶ κακοήθεια· ἡ ζεβζεκιὰ ὥστε νὰ δίνει χρήματα γιὰ τέτιες μωρουδιοσύνες κι' ἡ κακοήθεια ὥστε νὰν τὶς βραβέβει.

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΟΙ ΠΡΟΓΟΝΟΙ ΗΜΩΝ ΕΓΕΝΟΝΤΟ ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΕΡΟΙ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΟΛΕΜΟΙΣ Η ΕΝ ΤΟΙΣ ΓΡΑΜΜΑΣΙΝ;

Οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἔν τε τοῖς πολέμοις καὶ ἐν τοῖς γράμμασιν εἴπέρ τις καὶ ἄλλος λαὸς διεκρίθησαν καὶ τὰ περιφανῆ αὐτῶν ἔργα πολεμικά τε καὶ διανοητικὰ πρόκεινται τοῖς λαοῖς (ὡς) ἔξοχα ὑποδείγματα φιλοπατρίας ἀκραιφνοῦς καὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεως οὐ τῆς τυχούσης. Πολλὰ δ' εἰς τοῦτο συνεβάλοντο αἴτια, ὧν σπουδαιότερα τό τε κλῖμα καὶ ἡ τοῦ ἐδάφους φύσις, ἥτις καὶ ἐν τῇ ξηρᾷ [νὰ ξηρανθῇς!] καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ (ἰταμοὺς) τῆς πατρίδος προασπιστὰς παρεσκεύαζεν. Ἔν τισι δὲ πόλεσιν, ὡς ἐν Σπάρτῃ, τὸ πολίτευμα μέγιστα εἰς τὴν βελτίστην στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν συνετέλεσε καὶ τοὺς πολίτας τὸ καλῶς ἀποθανεῖν τοῦ αἰσχρῶς ζῆν μᾶλλον νὰ αἱρῶνται ἐποίησε. Διὸ καὶ ὁ Πλούταρχος περὶ τῆς Σπαρτικτῶν ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως λέγει «γράμματα μὲν οὖν τῆς χρείας ἕνεκα ἐμάνθανον, [ὑμεῖς δὲ τῆς χρείας ἕνεκα συγγράφετε] ἡ δ' ἄλλη πᾶσα παιδεία πρὸς τὸ ἄρχεσθαι καλῶς ἐγίνετο καὶ καρτερεῖν πονοῦντα καὶ νικᾶν μαχόμενον». Ἐν Ἀθήναις ἡ παιδεία ἔβαινε παραλλήλως τῇ τοῦ σώματος ἀσκήσει, οὕτω δὲ βλέπομεν καὶ αὐτὸν τὸν Αἰσχύλον, τὸν ὑψιπόρου καὶ αἰθεροβάμονος φαντασίας ποιητήν, τὸν ἐπιδρῶντα ἐπὶ τῶν θεατῶν διὰ τοῦ θαυμαστοῦ καὶ τοῦ ἀσυνήθους, ἐλαύνοντα τὴν κώπην ἐν Σαλαμῖνι μετὰ τῆς αὐτῆς (ἰταμότητος), μεθ' ἧς ἔπαλλε τὸ δόρυ ἐν Μαραθῶνι. Ἐν τοῖς Μηδικοῖς ἰδίᾳ πολέμοις οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι περιφανέστατα ἐτεκμηρίωσαν τὰς στρατιωτικὰς αὐτῶν ἀρετάς, δι' ὧν περικλεεῖς ἤραντο νίκας ἔν τε Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι, ἔν τε Πλαταιαῖς καὶ Θερμοπύλαις καὶ ἀλλαχοῦ, εἰς Ἄρεως ἔργον μειγνύμενοι πολύστονον καὶ εἰς φυγὴν αἰσχρὰν καὶ ἐπονείδιστον τὰς πολλὰς τῶν πολεμίων μυριάδας τρέποντες. Τίς δὲν θαυμάζει τὴν καρτερίαν τὴν ἀξιάγαστον καὶ τὸ ἡρωϊκὸν μένος τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν περὶ αὐτόν, καὶ τίς δὲν αἴρεται εἰς θείαν καὶ ὑψηλὴν περὶ πατρίδος ἔννοιαν, ἀναλογιζόμενος τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἱερὸν αὐτῶν ἔρωτα καὶ τὴν ἐν τοῖς νόμοις ἀδιάσειστον ἐμμονήν, τὴν ἐξόχως δικτυπουμένην ἐν τῷ τῶν πεσόντων ἐπιγράμματι «ὦ ξεῖν' [ἀνθρακικὸν ὀξὺν νὰ σὲ κόψειν] ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῇδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι»; *Ὅ τε χῶρος καὶ χρόνος δὲν ἐξαρκοῦσιν*, [ἐπιλείψει σε ὁ χρόνος] ὅπως καὶ ἀμυδρὰν εἰκόνα παράσχω τῶν μεγάλων ἐν πολέμοις προγονικῶν ἔργων, ἅτινα μέγα κῦδος [κῆδος ποὺ σοῦ χρειάζεται] αὐτοῖς προσεπόρισαν. Ἀλλὰ καὶ οἱ νεώτεροι οὐδόλως ἐν τούτοις ὑστερήσαντες, ἀλλ' ἐν πολλοῖς μάλιστα ἐκείνους ὑπερβάντες, ἐκτήσαντο κλέος ἄφθιτον, *δι' ἣν* [ποῦ πάει, μωρέ, τὸ δι' ἥν;] πρὸς κοσμοκρατορίαν ὅλην διεξήγαγον γιγαντομαχίαν. *Θαύματα ἀληθῶς δύναταί τις νὰ θεωρήσῃ τὰς πλείστας τῶν μαχῶν τῶν ἡμιθέων* ἐκείνων, ὧν ἐν ταῖς καρδίαις *ἀνήφαιστον* ἔκαιε τὸ τῆς ἁγνῆς φιλοπατρίας πῦρ. [πότε θὰ μάθετε νὰ μὴ λέτε ψέματα;] Διὸ ἐν ὅσῳ ὁ κόσμος τιμᾷ καὶ γερκίρει, ὡς προσήκει, τοὺς ἥρωας, οἵτινες διὰ τοῦ τιμίου αὐτῶν αἵματος κατήρδευσαν [πρόσεχε τί λὲς] τὸ τῆς ἐλευθερίας ἀγλαόκαρπον δένδρον καὶ ὧν τὰ ὀστᾶ ἐλευκάνθησαν ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ τὰς πεδιάδας, ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Κανάρης, ὁ Μιαούλης καὶ ὁ Διάκος καὶ ἡ λοιπὴ χορεία τῶν ἐλευθερωτῶν τῆς πατρίδος, ἣν καὶ μητρὸς καὶ πατρὸς ἡγοῦντο τιμιωτέραν καὶ σεμνοτέραν, θέλουσιν εἶναι τὰ ἐρίτιμα ἡμῶν λατρεύματα.—Ἐν τοῖς γράμμασι τοσαύτας καὶ τηλικαύτας ἀρετὰς ἀνέπτυξαν οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι καὶ οὕτως ἐπιφανεῖς ἐγένοντο, ὥστε δικαίως θεωροῦνται δημιουργοὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Οὗτοι διεμόρφωσαν γλῶσσαν εὔπλαστον καὶ ἡδεῖαν, ὡς εἶναι ἡ τῆς ἀηδόνος φωνή, [χήνα ποῦσαι, ἐσὺ καθὼς κι' οἱ δασκάλοι σου] μουσικὴν οὐρανίους ἠχήσασαν φθόγγους καὶ φιλοσοφίαν ἡγεμονικὴν περιβαλλομένην πορφύραν. Τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, καίπερ πρὸ τριῶν χιλιετηρίδων ποιηθέντα, ὅμως, ὡς τὰ ἔργα τοῦ Φειδίου καὶ Πραξιτέλους, φαίνονται ἔτι πρόσφατα καὶ νεουργά, ὡς δὴ ἡ τοῦ Πάλλεως μεταγλώττισις τρανέστατα ὑπερκαταδείκνυσιν, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἀπανθεῖ χάρις, διάνοιαν ἀειθαλῆ ἐπιδεικνύουσα καὶ ψυχὴν ἀγήρω ὑπεμφαί-

---

εἶναι ἡ θρησκεία σου, αὐτὴ ἡ λατρεία σου. Σὰ βαρέν' ἡ καρδιά σου ἀπὸ ἔννοιες κι ἀπὸ πάθια, ἀνέβαινε στὴν Ἀκρόπολη καὶ βλέπε πόσο μεγαλεῖο καὶ πόση ζωὴ μπορεῖ νὰ κρύβῃ ἕνας γκρεμισμένος τοῖχος, ἕνα σπασμένο λιθάρι, ἕνα θρούβαλο, μέσα στὴν ἀμίλητη νύχτα. Ἀνέβαινε, καὶ λόγιαζε πῶς χαμογελάει ἡ ἀθάνατη ἀρχαιότητα κάτω ἀπὸ τέτοια οὐρανόχαρη σωπασιά. Μὴν κοιτάζῃς μοναχὰ τοῦ Παρθενῶνα τὰ αἰώνια τὰ κάλλη,—αὐτὰ κι ἂν δὲν τὰ λατρέψῃς ὅσο τοὺς πρέπει, δὲν πολυκολάζεται ἡ ψυχή σου. Τὸ πολὺ θἀπορέσῃ ὁ κόσμος ποῦ δὲ σὲ μάγεψε ἡ θεία δύναμη τῆς Ὀμορφιᾶς, δὲ σὲ μέθυσε ὡς ἐκεῖ ἡ ἐθνικὴ ἡ περηφάνεια. Τὰ κάλλη ὅμως ποῦ πρέπει νὰ τἀνιστορῇ ὁ νοῦς καὶ πάντα νὰ τὰ λατρεύῃ ἐδῶ ἀπάνω, εἶναι τὰ κάλλη τῆς *Ἀρετῆς*, ποῦ σὰ δίδυμο ἀστέρι ἔλαμπε τότες μαζὶ μὲ τὴν *Τέχνη* σ' αὐτὸ τὸ στερέωμα, καὶ τὸ πλημμύριζε δόξα.

Ἀρετὴ ἔλεγαν τότες τὴν παλικαριὰ καὶ τὴ λεβεντιά. Στιγμὴ δὲν περνοῦσε ποῦ νὰ μὴν πατάῃ σ' αὐτὸ τὸ χῶμα τὸ βασιλικό της τὸ πόδι. Ἀπὸ τὴ Μυκήνα στ' Ἄργος, ἀπὸ τ' Ἄργος στὴ Σπάρτη, ἀπὸ κεῖ στὴν Ἀθήνα, στὴ Θήβα, στὴν Κόριθο, πετοῦσε καὶ πήγαινε ἡ Ἀθάνατη Ἀρετή, ἀκολουθοῦσε κατάλαμπρη ἡ θεία ἡ Τέχνη καὶ τῆς ἔστηνε, ὅλο τῆς ἔστηνε μνημεῖα κι ἀγάλματα. Κι ὅταν ἤρθε ἡ ὥρα νὰ ρημάξῃ ὁ τόπος, καὶ πέτρα πάνω στὴν πέτρα νὰ μὴν ἀπομείνῃ, ὅταν ξεψύχησε κι ὁ στερνὸς ὁ ἥρωας, καὶ διώχτηκε ἡ Ἀρετὴ ἀπὸ κάθε χώρα, κάθε κάμπο καὶ κάθε καλύβι, πάλι δὲν ἀποκότησε ἡ Ἑλληνόκαρδη Θεὰ νὰ τὴν ἀφήσῃ ὁλότελα τὴν ἀγαπημένη της γῆ, μόνο περίλυπη πῆρε τὰ ψηλὰ τὰ βουνὰ, καὶ πλανιοῦνταν ἐκεῖ πανέρημη, ἀγνώριστη, καταφρονεμένη. Ποῦ λευτεριὰ τώρα νὰ τὴ λαμπρύνῃ, ποῦ τέχνη νὰ τὴ δοξάσῃ! Ἀμέτρητα εἶταν τὰ χρόνια τῆς ρήμαξης. Ἔπρεπε Θεὰ νὰ εἶναι, γιὰ νὰ ζήσῃ στὰ ὄρη δίχως δόξα τόσους αἰῶνες! Μὰ εἶτανε Θεὰ, κ' ἔζησε. Σὰ νὰ τὸ προφήτευε πῶς θὰ κατέβῃ πάλι μιὰ μέρα στοὺς πρώτους τοὺς κάμπους. Ἦρθε ἡ μέρα, χτύπησε ὁ χρόνος τ' ἀναστάσιμο σήμαντρό του, ἀναγάλλιασε ἡ ξεχασμένη Θεὰ, καὶ μαζεύει γύρω της τὰ κλεφτόπουλα. Μὲ τὴ θεία πνοή της τἀγιάζει τὰ μυριοβασάνιστα, τὰ μισαγριωμένα παιδιά της. Εἶταν τὸ δεύτερό της τ' Ὁμηρικὸ πανηγύρι, μὲ τὰ ἴδια τὰ τραγούδια, τὴν ἴδια τὴν ἁπλότητα, μὰ μὲ σκοπὸ ἀπὸ τὴ γῆς ὡς τὰ οὐράνια πιὸ ἀψηλότερο. Δὲν εἶτανε γιὰ μιὰν Ἑλένη ὁ ἀγώνας μας τώρα,—εἶτανε γιὰ λεφτεριὰ καὶ γιὰ πατρίδα.

Ἡρωϊκὸ πανηγύρι στολισμένο μὲ τὴ χάρη τῆς νιότης καὶ μὲ τὰ μάγια τῆς λεβεντιᾶς. Οἱ καρδιὲς τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ Ἀνδρούτσου βρίσκουν τὰ ταίρια τους στὴν Τρωάδα, ὄχι στὴν Πλαταιά. Τὰ ταίρια τοῦ Μιλτιάδη θὰ μᾶς φυτρώσουν ἀργότερα. Θὰ φυτρώσουν ἐκεῖ ποῦ τώρα βλέπεις ἀγκάθια, καὶ σοῦ ἔρχεται νὰ μυρολογᾶς. Ἄφινέ τα τῆς Ἀθήνας τὰ τωρινὰ παλικάρια νὰ πηγαίνουνε στοῦ μπαρμπέρη καὶ νὰ λαδώνουν τὰ γένεια τους. Γ' αὐτί σου νὰ μὴ δρώνῃ γι' αὐτό. Εἴδαμε καὶ χερότερα στὸν καιρό μας. Εἴδαμε καὶ Βλάχους σφουγγαριασμένους ἀπὸ τὴν παραλυσία νὰ γίνουνται λιοντάρια στὸν πόλεμο. Ἕνα ἔθνος δὲν ξεψυχάει εὔκολα, μιὰ καὶ νὰ γεννηθῇ. Τὸ ρωμιόπουλο δὲν μπορεῖ νὰ βγῇ κι ἀπὸ ἕνα ἄλογο χερότερο. Τἄλογο ποῦ γεννήθηκε ἀπὸ σόγι, θὰ τὸ δείξῃ μιὰ μέρα τὸ σόγι του, κ' ἔχε το σὺ μέσα στἀχούρι δεμένο, καλοθρεμμένο, ἀγύμναστο.

Ἔννοια σου, καὶ θὰ σαλέψουμε πάλι. Πάλι θὰ τὰ ξανακάμῃ τὰ μάγια της ἡ ἀθάνατη ἡ *Ἀρετή*, πάλι θὰ λάμψῃ κ' ἡ οὐράνια ἡ *Τέχνη* μαζί της. Ἡ *Δόξα* τὸ χῶμα αὐτὸ δὲν τ' ἀφίνει. Ἔθνος ποῦ ὕστερ' ἀπὸ τόσα βάσανα ζῇ, καὶ ποῦ ἔχει μπρός του ἄπειρο στάδιο γιὰ ἡρωϊσμὸ, τέτοιο ἔθνος νὰ μὴν ἀγωνιστῇ, νὰ μὴν πολιτιστῇ καὶ νὰ μὴ δοξαστῇ δὲν μπορεῖ.

νουσα. Ἐν γένει τὰ διανοητικῆς φύσεως ἑλληνικὰ καλλιτεχνήματα ἔν τε τῷ πεζῷ καὶ τῷ ἐμμέτρῳ λόγῳ εἶναι τοιαῦτα, ὥστε ἀείποτε θέλουσι θεωρεῖσθαι ὡς [ἀφτὸ τὸ ὡς ξέχασαν νὰ σοῦ τὸ διορθώσουν οἱ δασκάλοι σου] τὰ μόνα πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς διανοίας καὶ τῆς καρδίας ἐξευγένισιν μέσα. *Ἐν τοῖς ἔργοις* τοῖς μετὰ γλυκείας καὶ γλαφυρᾶς ἁρμονίας καὶ ἀνυπερβλήτου λεκτικῆς τέχνης συντεθεῖσι, δύναταί τις νὰ *ἀποκομίσῃ* [τὰ μικλά σου καὶ μιὰ λύρα] ὅ,τι καλὸν καὶ λυσιτελὲς νὰ ἐπιδείξῃ ἔχει ὁ ἄνθρωπος. Διὰ βραχέων πολλάκις στίχων μέγισται καὶ σπουδαιόταται ἀλήθειαι ἐκδιδάσκονται. Καὶ π. χ. εἰς πόσην *ἀπεραντολογίαν* δὲν εἰσερχόμεθα *ἡμεῖς* [μίλα γιὰ τὸν ἑαφτό σου, μωρέ, καὶ γιὰ τοὺς δασκάλους σου] καὶ πόσον πολύτιμον δὲν κατατρίβομεν ἀσκόπως χρόνον, προκειμένου περὶ ἀνορθώσεως τῶν κοινῶν καὶ πόσας δὲν ἐκφέρομεν γνώμας οὐχὶ σπανίως ἀλλήλας ἀναιρούσας; ἐν ᾧ ὁ Ἰσοκράτης ὅσον οἷόν τε διὰ βραχέων κάλλιστα καὶ ἄριστα τὸ ζήτημα τοῦτο λύει ἐν τῷ Ἀρειοπαγιτικῷ λέγων «δεῖ δὲ τοὺς εὖ πολιτευομένους οὐ τὰς στοὰς ἐμπιπλάναι γραμμάτων καὶ Πανεπιστημίων καθηγητὰς ἐχόντων, οἷοι ὅ τε Μισθριώτης καὶ ὁ Κασίδακις καὶ ὁ Βράσεις, ἀλλ' ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔχειν τὸ δίκαιον· οὐ γὰρ τοῖς ψηφίσμασιν, ἀλλὰ τοῖς ἤθεσι καλῶς οἰκεῖσθαι τὰς πόλεις· καὶ τοὺς μὲν κακῶς τεθραμμένους καὶ τοὺς ἀκριβῶς τῶν νόμων ἀναγεγραμμένους τολμήσειν παραβαίνειν, τοὺς δ' ἀσφαλῶς πεπαιδευμένους καὶ τοῖς κακῶς κειμένοις ἐθελήσειν ἐμμένειν». Καὶ μόνη ἡ τῶν ὀλίγων τούτων λόγων τοῦ φιλοσόφου ῥήτορος ἐφαρμογὴ δύναται νὰ παρασκευάσῃ πόλιν ἀξίαν, ἵνα τὰ σκῆπτρα τοῦ πολιτισμοῦ κατέχῃ.

Ὁ τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον μετὰ τῶν ποικίλων κινήσεων τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν θαυμασίως ἀποκαλύψας ἔξοχος τῆς ἀρχαιότητος τραγικός, ἐν τῇ Ἀντιγόνῃ, τῷ περιφανεστάτῳ τούτῳ τῆς διανοίας μνημείῳ, σοφώτατα ἀποτρέπων ἀπὸ τῆς μεγαλορρημοσύνης καὶ τὴν εὐσέβειαν συνιστάς, τάδε μεγαλοπρεπῶς φθέγγεται· «πολλῷ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας πρῶτον ὑπάρχει· χρὴ δὲ τὰ γ' ἐς θεοὺς μηδὲν ἀσεπτεῖν· μεγάλοι δὲ λόγοι μεγάλας πληγὰς τῶν ὑπεραύχων ἀποτίσαντες, γήρᾳ τὸ φρονεῖν ἐδίδαξαν». —Ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τοιαῦται ἀνεφάνησαν διάνοιαι καὶ οὕτω δεξιῶς τῶν ζητημάτων αὐτῆς ἐπελάβοντο καὶ ταῦτα ἐπέλυσαν, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης, ὥστε οἱ μέχρι νῦν περὶ τὴν φιλοσοφίαν ἀσχολούμενοι *οὐδὲν ἢ ἐλάχιστον*, [νὰ μὴ λέτε ψέματα!] κατά γε τὰς θεμελιώδεις αὐτῆς ἀρχάς, προσέθηκαν. Ὁ δ' ἀνδρῶν ἁπάντων σοφώτατος Σωκράτης οὕτως ἐχώρησεν ἐν τῇ ἠθικῇ, ὥστε ἔλεγεν ὅτι προετίμα νὰ ἀδικηθῇ ἢ νὰ ἀδικήσῃ. Κατὰ τί διαφέρει ἡ φιλοσοφικὴ αὕτη γνώμη τῆς ἠθικῆς τοῦ εὐαγγελίου; Οὕτω λοιπὸν ἐδείξαμεν ὅτι οὐ μόνον ἐν τοῖς πολέμοις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς γράμμασιν οἱ πρόγονοι ἐπιφανεῖς ἐγένοντο. Ἐὰν δὲ παραβάλωμεν τὰ ἔργα αὐτῶν ταῦτα, θέλομεν ἐν ἀμφοτέροις εὕρει ζηλωτὴν ἐπίδοσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς γράμμασιν ἔτι μείζονα, κατ' ἐμήν γε γνώμην.

Τῇ φιλοπονίᾳ καὶ ἀγαστῇ φιλοπατρίᾳ ἐκείνων καὶ ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες ἃς πράξωμεν πᾶν τὸ ἐφ' ἡμῖν, ὅπως ἔν τε τοῖς γράμμασι καὶ ταῖς σωματικαῖς ἀσκήσεσιν ἡμᾶς αὐτοὺς προαγάγωμεν καὶ τοῦτο μὲν ἀνταξίους ἐκείνων ἀπογόνους δείξωμεν, τοῦτο δὲ τὴν φιλτάτην πατρίδα, τὴν μάλιστα νῦν κλονουμένην καὶ δειναῖς μάστιξι Μισθριωτικαῖς τε καὶ Κασιδακικαῖς καὶ Βρασεικαῖς μαστιζομένην, ὠφελήσωμεν. Διότι κατὰ τὸν φιλόσοφον Ξενοφάνην «οὗτοι [κι' ἀφτὸ ξέχασε νὰ σοῦ διορθώσει ἡ δασκαλική σου τριάδα] ἀπ' ἀρχῆς θεοὶ θνητοῖς πάντα ὑπέδειξαν, ἀλλὰ χρόνῳ ζητοῦντες ἐφευρίσκουσιν ἄμεινον» καὶ κατὰ τὸν τερπνὸν Ῥωμαῖον ποιητὴν Κάτουλλον «amat victoria curam».

Ἐν Ἀθήναις τῇ 14 Μαρτίου 1910.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΑΝΔΡΟΥΛΙΔΑΚΙΣ

ΘΛΙΜΜΕΝΟΙ ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ

Φορέσανε τὰ δέντρα ὁλόγυρά μου,
τὰ πλάγια τῶν βουνῶν κ' οἱ κάμποι
τὶς πράσινες καινούργιες φορεσιές.

Λουλούδια μυριοχρώματ' ἁπλωθήκαν
καὶ λαχταροῦν μὲς στὰ χορτάρια
τοῦ ἥλιου τὰς ὁλόχρυσες ματιές.

Χωρίζω τὰ κλαδιὰ τὰ φουντωμένα,
κάτω ἀπὸ μυρωδάτους ἴσκιους
ποθῶ τὰ φλογερά του τὰ φιλιά,

Νὰ πάω νὰ ξαπλωθῶ μὲς στὰ χορτάρια,
τῶν λουλουδιῶν νὰ πιῶ τὸ μῦρο,
νὰ μεθυστῶ ἀπὸ ζέστη κι ὀμορφιά.

Ὀδέσσα.

ΡΗΝΑ ΛΕΒΑΝΤΗ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

Η ΑΔΕΛΦΗ

«Δράμα εἰς πράξεις τρεῖς»

Γιὰ τὴν τέχνη τοῦ ἔργου τῆς κυρίας Α. Σακελλαρίου δὲ θὰ μιλήσουμε, γιὰ τὸν ἁπλούστατο λόγο πὼς τέχνη δὲν ἔχει. Τρεῖς πράξες γιὰ μιὰν ἀδύναμη δηγησούλα, δὲν μποροῦσαν νὰ γραφοῦν δίχως τραβήγματα καὶ παραγεμίσματα. Κι ὅμως μ' ὅλα αὐτὰ δὲ βρίσκουνται δυὸ γραμμὲς χαραχτηριστικὲς γιὰ τὰ πρόσωπα ποὺ πάσκιζαν νὰ πλέξουν τὸ μύθο. Ζουγραφισμένα ὅλα θαμπὰ καὶ κακότεχνα ἀπὸ τὶς κουβέντες, κι ὄχι ἀπὸ τὸ κομάτι τῆς ζωῆς ποὺ παρουσιάζανε. Τόπο δὲν εἴχανε νὰ πατήσουν, οὔτε τῆς φαντασίας οὔτε τῆς πραματικότητας. Οἱ σκηνὲς σέρνουνταν ἀνεπάντεχες καὶ ξαφνικές. Ὁ διάλογος κλεμένος ἀπὸ τ' ἀναγνώσματα τῶ φημερίδωνε. Ἀπὸ κεῖ καὶ οἱ ἥρωες τοῦ ἔργου.

Ἡ κυρία Μηστρᾶ «χήρα 35 ἐτῶν» κατὰ τὸ πρόγραμμα, ἀγαπᾷ μυστικὰ ἕνα νέο, τὸν «Ἀλέξανδρον Στέφη» ποὺ ἡ ζωή του περνᾷ ἀνάμεσα σὲ ἀσωτεῖες. Ὁ Στέφης ἀγγίζεται βαθειὰ ἀπὸ τὴν ἀγάπη της, καὶ πασκίζει νὰ διορθωθῇ. Ἡ κυρία Μηστρᾶ ὅμως, ὑπερήφανη στὸ χαραχτήρα της, δὲ νομίζει ἀκόμα κατάλληλη τὴν ὥρα νὰ τοῦ ξομολογηθῇ τὸν ἔρωτά της, ποὺ ὁ Στέφης ὅμως τὸν ἔχει ἀπὸ καιρὸ νοιώσει. Ἔτσι ἡ ἀδερφή της Ἰουλία, κορίτσι δεκαοχτὼ χρονῶν, συφωνᾷ μὲ τὸ Στέφη καὶ σκαρώνει ἕνα [illegible] κυρία Μηστρᾶ. Ὑποκρίνεται πὼς αὐτὴ ἀγαπᾷ τὸν Ἀλέξαντρο καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ πόνου γιὰ τὸ ξαφνικὸ ἄκουσμα κατορθώνει αὐτὸς νὰ πάρῃ ἀπὸ τὴν κ. Μηστρᾶ τὴν παθούμενη ὁμολογία τῆς ἀγάπης της.

*

Τὸ δράμα εἶναι γραμμένο σὲ καθαρεύουσα. Ἡ κυρία Σακελλαρίου ποὺ σκαρφίστηκε νὰ γράψῃ ἔργο ἀψυχολόγητο, ἄψυχο, κούφιο, ψεύτικο, δὲν μποροῦσε παρὰ τὴ γλώσσα τῆς ψευτιᾶς καὶ τῆς μουμιοσύνης νὰ διαλέξῃ. Εἶναι τὸ ἕνα τόσο πολὺ δεμένο μὲ τὸ ἄλλο, ποὺ κατάντησε πιὰ κανόνας ἀλάθευτος. Ἡ *γλώσσα τῶν αἰθουσῶν*, ποὺ λιμπίζεται ὁ κ. Χατζηδάκης δίνει καὶ παίρνει στοὺς διάφορους διάλογους τοῦ ἔργου. Καὶ εἶναι αὐτὴ μιὰ γλώσσα ἀκατάστατη, ἀλύγιστη, κούφια, ἀπελπισμένη, στενή, μπόσικη, ἀγράμματη, ἀκατάρτιστη, ἀκανόνιστη,

---

Μὴν τ' ἀλησμονῇς τὸ σόγι τοῦ ἀλόγου ποῦ εἴπαμε. Τὸ αἷμα του τὄχει νὰ παίρνῃ δρόμο καὶ νὰ πηδᾷ γκρεμνοὺς καὶ βράχους. Ἂν εἶναι τώρα δεμένο μὲ δασκαλήσιες ἀλυσίδες καὶ χαλινάρια, ἂν ταγίζεται μὲ χορτάρι ξενοφερμένο, ἂν ἄλλο δὲν κάμνῃ παρὰ νὰ κλωτσάῃ καὶ νὰ χλιμιντράῃ μέσα στὰ σκοτάδια τοῦ σταύλου, θὰνατεῖλῃ ἡ μέρα ποῦ σὲ ρωμαΐκη ἀπάνω πρασινάδα θὰ χαίρεται, θὰ γοργοπηδᾷ καὶ θὰ τρέχῃ, καὶ τότες, σώνει νὰ τὸ κρατάῃ γερὰ ὁ καλότυχος ὁ καβαλάρης του, καὶ νὰ δῇς τί δοξασμένους δρόμους θὰ μᾶς χαράζῃ μὲ τὰ φτερωτά του καλπάσματα. Τέτοια θάματα θέλουμε σὲ μιὰ γενεὰ νὰ τὰ δοῦμε. Νὰ μᾶς κατεβῇ τὸ μεγαλεῖο κ' ἡ δόξα ἀπὸ τὸν οὐρανὸ σὰ βροχή. Ἀνυπομονησία ρωμαΐκη, ἴσως ὄχι δίχως τὸ λόγο της, ἀφοῦ τὴν ἔχει τὴν ἱερὴ τὴ φωτιὰ ἡ ρωμαΐκη ἡ ψυχή. Ἐμεῖς ὅμως, ποῦ δὲ μᾶς φλέγει πιὰ ἡ πρεμούρα τῆς νιότης, ἂς μὴν τὸ ξεχνᾶμε πὼς μιὰ καὶ δυὸ γενεὲς εἶναι στὸ ἔθνος ὅ τι μιὰ καὶ δυὸ *μέρες* στὸν ἄνθρωπο. Τὸ ἔθνος εἶναι δὲν εἶναι τρεῖς *μέρες* ποῦ τὸν ἔδειξε τὸν ἡρωϊσμό του. Τί θἄλεγες ἑνὸς καλοῦ μπεχλιβάνη, ἂν ξεφάντωνε καὶ δυὸ τρεῖς μέρες ὕστερ' ἀπὸ μιὰ μεγάλη παλαίστρα!

Ὄχι, Ἀκρόπολή μου, ἐγὼ δὲν ἀπελπίστηκα. Ἂς ἔρθουνε μερικὰ ἄλλα παιδιά σου κι ἂς σέρνουν τὰ μαλλιά τους ἀπάνω στὰ δοξασμένα σου τὰ χαλάσματα. Ἐγὼ μὲ θάρρος καὶ μὲ περηφάνεια θὰ τὸ φωνάζω πῶς ἀντίκρυ στὸν ἀγήρατο τὸν Παρθενώνα σου θὰ στήσουμε μιὰ μέρα καὶ μεῖς τὸ Ναό μας—μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι ἀφιερωμένος στὴν Ἀθηνᾶ, μπορεῖ καὶ νὰ μὴ λέγεται Φειδίας ὁ χτίστης του. Μέσα στὰ κατάλαμπρα βάθια του θὰ ψάλλουνται τραγούδια κ' ὕμνοι,—μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι στὸ ξάμετρο βαλμένοι, μπορεῖ νὰ μὴν ἔχουν καὶ νεκραναστημένες λέξες οἱ στίχοι τους. Ἕνα πρᾶμα ὅμως σοῦ τὸ τάζω χωρὶς δισταγμό, πῶς θὰ εἶναι ρωμαΐκα τραγούδια, καὶ ρωμαΐκα πάει νὰ πῇ τῆς καρδιᾶς μας τὸ αἷμα.

Θἄρχουνται τότες οἱ Φράγκοι καὶ θἀποροῦνε βλέποντας τέτοιο μεγάλον Ἑλληνισμὸ δίχως ἀπαρέμφατα, δίχως ξάμετρα, δίχως δοτικές, μὰ θὰ τοὺς λέμε καὶ μεῖς τότες πῶς ἄδικο μεγάλο μᾶς κάμνουνε νὰ μᾶς παίρνουν κ' ἐμᾶς γι' ἀντίκες, πῶς ἂν καθετὶς ζωντανὸ στὸν κόσμο πρέπει ν' ἀλλάζῃ, κι ἂν ἡ ἀλλαγή του σημαίνῃ πῶς ζῇ, καλλίτερη ἀπόδειξη δὲ χρειάζεται πῶς τὸ ἔθνος αὐτὸ ποῦ ἦρθε νὰ δῇ εἶναι τἀθάνατο τὸ Ἑλληνικὸ τὸ ἔθνος, κι ἂς τὸ λέμε *ρωμαΐκο*.

Καὶ τώρα ποῦ τἀναπνέψαμε τὸ ψιλὸ αὐτὸ καὶ τὸ μυρωμένο τἀγέρι, ποῦ συνεφέραμε ὕστερ' ἀπὸ τὴν τόση Τούρκικη βόχα, τώρα ποῦ ξαναμπῆκε ζωὴ στὸ ξεθυμασμένο τὸ αἷμα μας, καὶ μᾶς ἄνοιξε καρδιὰ καὶ μάτια, τώρα ποῦ ξεδιαλύσαμε τὸ μυστήριο ποῦ θὰ μᾶς δοξάσῃ πάλι τὸ ἔθνος, ἂς κατεβοῦμε στὴ χώρα, κι ἂς ἀρχίσουμε τὴ δουλειά μας μ' ἀνοιχτὴ κι ἀντρίκια καρδιά, καθὼς πρέπει νὰ εἶναι πᾶσα καρδιὰ, καθὼς πρέπει νὰ εἶναι πᾶσα καρδιὰ ποῦ τέτοιο ἀγέρι τὴ θρέφει.

Β'

ΣΤΟ ΠΑΛΑΤΙ

Ἐκεῖ μὲ τὴν ἄδεια τοῦ Βασιλικοῦ νοικοκύρη, ἐκεῖ ἂς περάσουμε τὴ νυχτιὰ μουσαφίρηδες. Τὸ πρωῒ σεριανίζουμε καὶ στὴν ἄλλη τὴ χώρα.

Ἐδῶ στὴν Ἀθήνα,—καθὼς κάμαμε καὶ στὴν Πόλη,—τὰ χτίρια, τὰ μνημεῖα, τὰ σπίτια καὶ τὰ παλάτια, τὰ χαραχτηριστικά τους καὶ τοὺς ρυθμούς τους, τὶς ὀμορφιές τους καὶ τὶς ἀσκημιές, ὅλ' αὐτά, τἀφίνουμε σὲ μυλόρδους νὰ τὰ ψιλολογοῦν καὶ νὰ τὰ ἱστοροῦν. Ἐμᾶς, ἡ δουλειά μας αὐτὴ δὲν εἶναι.

νευριαστική, φημεριδογραφική, φτιασιδωμένη, ἀποκρουστική, ἀναίστητη, ἄψυχη, ἄπλουτη, ἄβαθη, ἄτονη. Ἡ κυρία Σακελλαρίου καὶ σ' αὐτὸ ἀκόμα ἀκολούθησε τὴν «πεπατημένην». Τ' ἀποτελέσματα τὰ εἶδε. Νὰ νοιώσῃ τὴ σημασία τους δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα. Ὅπως τῆς ἀποκλείστηκε καὶ κάθε ἐλπίδα νὰ κάμῃ καὶ κάτι. Τὸ καθαρευουσιάνικο πιάσιμο τῆς Τέχνης, κατάντησε στὸν τόπο μας ὁ τάφος. Τάφος ποὺ σοῦ ἀνοίγεται γλυκὰ καὶ σιγά, μὲ τὰ χεροκροτήματα καὶ μὲ τοὺς δημοσιογραφικοὺς ἔπαινους. Ἡ ἀνάσταση οὔτε θάμα δὲν εἶναι.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

Η ΠΕΤΑΛΟΥΔΑ

....Εἶτανε τρέμουλες φωνὲς κι ἀποσταμένες ποὺ κλαίγανε σιγαλινὰ καὶ κρυφολαλούσανε γιὰ τὰ περασμένα. Μιὰ περίτρομη συγκίνηση τὶς ἀνατάραζε ἀκόμα, ὅταν ἀπὸ τὸν ἥλιο ἢ ἀπὸ χάδια θύμησες καθαροπρόβαιναν ἐμπρός τους. Ὕστερα εἶτανε πάλι λόγια θλιμμένα καὶ γερασμένα, χκμόγελα καρτερικά, ὅλη τῆς ἀπαρνησιᾶς ἡ πικρὴ νοστιμάδα... Ἐκείνη ἡ μουσικὴ ἡ νευρολύτρα καὶ γλυκειὰ μὲ γιόμιζε μ' ἀπέραντο ἀποκάρωμα. Τὸν εἶχα γνωρίσει τὸν *Αἰσθηματικὸ Διάλογο* τοῦ Κλαύδιου Δεμπουσῆ, ποὺ συχνὰ ἔπαιζε στὸ πιάνο μπροστά μου ἡ Ἀδελίνα.—Περίμενα νὰ σωπάσῃ ἡ μελῳδία γιὰ νἄμπω στὸ σαλόνι τῆς Χλωρίδας, καὶ κρυμμένος στὴν κόκκινη σκιὰ τῶν μπερντέσων ποὺ στολίζαν τὸ χαγιάτι, ἔλεγα μὲ τὸ νοῦ μου:

— Γιατὶ νἄρθω ἐδῶ; Ἐκαχυρίζει ὁ ἄνθρωπος στὰ περασμένα; Ἄχ! εἶμαι μακριὰ πολὺ ἀπὸ τὴν Πάρυσα ὥστε καὶ νὰ τὴ συλλογιέμαι! Τὸ παννὶ τῆς μοίρας μου σ' ἄλλα ἀρμενίζει πέλαγα, κ' ἡ φιλενάδα μου στὸ γιαλὸ βλέπει νὰ φεύγουν τὰ καράβια. Δὲν ἔπρεπε νὰ ξαναράξω σιμὰ σὲ τούτη τὴν ἀκροποταμιά. . . . Ὦ θλιβερὰ χυνοπωριάτικα φυλλώματα, ποὺ στρώνετε κιόλα τοὺς δρόμους, γιατὶ νὰ μὴ ζητήσω συμβουλὴ ἀπ' τὸ ξεθρόνισμά σας;

Καὶ γιατὶ ἔπαιζε ἡ Ἀδελίνα τὸν *Αἰσθηματικὸ Διάλογο*, ἔτσι μοῦ ἦρθε νἄφευγα δίχως νὰ χαιρετήσω τὴ Χλωρίδα. Ὅταν ὅμως σώπασε ἡ μουσική, ἔσπρωξα τὴν πόρτα καὶ ἄθελα μου μπῆκα, δίχως πιὰ νὰ συλλογιέμαι ὅλη τὴν ἐνόχληση τοῦ ξαναϊδωμοῦ.— Ἡ Ἀδελίνα ἦρθε νὰ μὲ προαπαντήση χαμογελώντας. Τὰ μαῦρα της μαλλιὰ εἶτανε κῶτσος δεμένα στὸ λαιμό της. Φόρεμα σταχτὶ ἔζωνε δίπλες ἁπαλὲς ἀπάνω στὸ κορμί της. Παρατηρώντας ὅμως τὸ πρόσωπό της, εἶδα σὰ νὰ κλεινόταν ἕνα παράθυρο σὲ κήπους ἀμίλητους.

—Ἐδῶ εἶσαι, Χαρόλδε; φώναξε ἡ Ἀδελίνα βλέποντάς με. Τί χαρὰ γιὰ τὴ Χλωρίδα!

Καὶ ὕστερα, πλάϊ μου καθήμενη, γλυκὰ μοῦ μιλοῦσε . . . Μὰ γιατὶ καθόμουν καὶ τὴν ἄκουσα: Ὅλο καὶ περισσότερο θρηνολογοῦσα μέσα μου τὸ γυρισμό μου στὸ σπίτι τῆς Χλωρίδας.

Τάψηλὰ παράθυρα βλέπανε σ' ἕνα μουντὸ κι ἀραχνιασμένον οὐρανὸ τοῦ Ὀχτώβρη. Ἡ ξέθωρη μέρα φώτιζε θλιβερὰ τὰ κίτρινα χρυσάνθεμα ποὺ δεμάτια μαραίνουνταν ἀπάνω στὸ μάρμαρο τοῦ τζακιοῦ,—φώτιζε τὸ ἀνοιχτὸ πιάνο, τὴν ἀλυγισιὰ ποὺ εἶχαν τὰ ἔπιπλα τοῦ Ναπολεοντικοῦ καιροῦ, τὴν πέτρινη κολοννίτσα ποὺ ἀναβάσταζε τὸν τροῦλλο τῆς λάμπας.

Οἱ κόκκινες δίπλες μιᾶς κουρτίνας παραμερίσανε γιὰ νἄμπῃ ἡ Χλωρίδα. Τὸ γνώριμο χαροκόπι τῆς χρυσῆς κόμης ἄνοψε μιὰ στιγμή, κ' ὕστερα ἔσβησε. Ἡ φιλενάδα μου κάθησε κοντά μου, τὴν κύταξα ἐγὼ μ' ἀπορία. Ὅ,τι εἶχα προβλέψει κ' ἔγινε. Αὐτὴ ἐδῶ ἡ κοπέλλα ἡ κρύα καὶ κατσούφα, μὲ τὸ παχὺ καὶ χλωμὸ μοῦτρο, εἶταν ἀληθινὰ ἡ πρωτινὴ Χλωρίδα; Δὲν ξανάβρισκα πιὰ τίποτα σὲ δαύτη ἀπ' ὅσα τὴν εἶχα ἐγὼ στολισμένη. Φταίξιμο δικό μου εἶταν ἢ δικό της; Ἄχ! ὁ πικρός μου γυρισμός, ἐκεῖνο τὸ χυοπωριάτικο δειλινό, μὲ τὸν οὐρανὸ τὸν ξέθωρο καὶ νοτισμένο!

Καὶ βαρύκαρδα συλλογιζόμουν:

— Ἐκεῖνες οἱ βραδυές, ποὺ ἔπαιζες ἐσὺ τὰ λυπητερὰ νυχτολαλήματα τοῦ μεγάλου Σοπέν, ἐνῶ ἐγὼ ἔκλαιγα, μὲ τὸ μέτωπο στὰ γόνατά σου ἀπάνω, ἐκεῖνοι οἱ περίπατοι κάτου ἀπὸ τὰ καρπερὰ δέντρα τοῦ κήπου, τὰ ὁλοεύωδα ροδάκινα ποὺ τρυγούσαμε μαζί, ἐκεῖνα τὰ πορφυρὰ τριαντάφυλλα, τὰ ὁλόβρεχτα μὲ δροσιὰ ποὺ μοῦ ἔρριχνες στὸ πρόσωπο, ἐκεῖνες οἱ γαληνὲς καλοκαιριάτικες μέρες, ὅπου ἡ καρδιά σου σφιγμένη ἀπὸ τὴ νοσταλγία ὀνειρευόταν ἀχτινοβόλες χῶρες, ἐκεῖνα τὰ γλυκάρμυρα περιγιάλια, ὅπου μαζεύαμε κοχύλια, κοχλιοὺς καὶ παρδαλοὺς κήρυκες... Ὅλ' αὐτὰ δὲν ξανάρχονται... Ἀντιφεγγίσματα μακρινὰ ποὺ ἡ ψυχή μου θωρεῖ σὲ νερὰ πρασινισμένα...

Ἡ Χλωρίδα μοῦ εἶπε ἄξαφνα:

— Τί ἔκαμες λοιπὸν τὸ καλοκαίρι φέτο; Κανένα ὄμορφο ταξιδάκι; Ὦ, πές μας! Πῆγες στὴν Ἰταλία;

Ἄρχισα νἀραδιάζω λόγια, κ' ὕστερα τίποτα, τἄκοψα στὴ μέση. Εἶχα τόσες φορὲς ἐξηγημένα τὰ κατατόπια τῆς Βενετίας, τὰ πράσινα κύματα τῆς Ἀδριατικῆς, τὰ πυργάκια στοὺς ὄχτους τοῦ Βρέντα! Βαρυόμουν νὰ ξαναρχίσω ὅλο καὶ τὶς ἴδιες περιγραφές.

— Πῶς θὰ μποροῦσα, ἔκραξα, νὰ παραστήσω μὲ τὰ λόγια μου ὅλη τὴ γλυκειὰ ὀμορφιὰ τῶν εὐωδιασμένων ἐκείνων τόπων; Τὰ λόγια εἶναι πάραπολὺ παγερά, ὥστε νὰ μεταδώσουν τὴ συγκίνησή μας... Κ' ἔπειτα, ξέρετε, θέλω νὰ ξεμάθω νὰ λέω φουσκωμένα λόγια.

— Δὲ θὰ κάνῃς ἄσκημα, εἶπε ἡ Ἀδελίνα.

Κ' ἤρθανε τότε ἡ στενοχώρια τῶν κοινῶν καὶ χιλιοειπωμένων λόγων, τῆς μετρημένης κουβεντολογίας, τῶν ἀπαντήσεων ὅπου δὲν ἔχουν νόημα, τὰ πεισματικὰ τοῦ γυρισμοῦ, ἡ καταχνιὰ ποὺ νοιώθεις καὶ χωρίζει τοὺς διαλογισμούς, τὰ κοσμικὰ φιλοφρονήματα ποὺ δὲν ἔχουνε πιὰ τὸ γκαρδιακὸ ξεθάρεμα τῆς στενῆς φιλίας.

Ἄγλυκο ἀπόβραδο ἀπλώθηκε ἀργὰ στὴν ψυχή μας ἀπάνω. Δὲν εἶχε στὸν ὁρίζοντα φεγγοβολὲς ροδόχρωμες ἢ μενεξεδένιες. Μεγάλωσε ὅμως ἡ σκιὰ μέσα στὸ δωμάτιο, καὶ μέναμε σιωπηλοί· ἐμεῖς, δίχως νὰ νοιώθουμε τὴν ἁρμονία ποὺ ὑφαίνει ἡ σιωπὴ ἀνάμεσα στοὺς ταιριασμένους στοχασμούς. Μέναμε σιωπηλοί, ὄχι γιὰ νὰ συναλλάξουμε κρυφὰ τὶς τρεμοῦλες τῆς ψυχῆς μας, παρὰ γιατὶ δὲ βρίσκαμε τίποτα πιὰ νὰ ποῦμε. Κ' ἐπειδή, ἐπιτέλους, ἡ σιωπὴ αὐτὴ καταντοῦσε φοβερὰ στενόχωρη, μίλησα γλυκὰ τῆς Χλωρίδας:

— Τί διαλογίζεσαι, καλή μου;

Δίστταξε μιὰ στιγμή, κ' ὕστερα μοῦ ἀποκρίθη: «Τίποτα».

Ἡ ἀπάντησή της μ' ἀγρίεψε. Σηκώθηκα ὁρμητικὰ καὶ πῆγα κοντὰ στὰ παράθυρα. Βρεμένα περιβόλια ἔβλεπες καὶ μαράγκιαζαν ἀνάμεσα σὲ τοίχους. Μακρήτερα, σκεπὲς μὲ κεραμίδες κόκκινες γέρνανε σὲ δρόμους σκοτεινοὺς ὅπου τἀναμμένα φανάρια τοῦ γκαζιοῦ μοιάζανε σφίγγες ἀπὸ φῶς σὲ κλουβιὰ κρυσταλλένια.—Καὶ ποτέ μου, ὅπως ἐκεῖνο τὸ βράδι, δὲν ἔνοιωσα τόσο καθαρὰ τὴν πίκρα τοῦ θανάτου τῶν ἐρώτων! Ὀλόρθος ἐμπρὸς στὴ νύχτα ποὺ σκοτείνιαζε, συλλογιζόμουν τὴν ἀστάθεια τῶν εὐκολόσβυστων αἰσθημάτων. Ἀγάπες τοῦ ἀνθρώπου, στοχασμοὶ ποὺ παίρνει μιὰ σπιλιάδα, ξεμυστηρέματα χαραγμένα στὸ νερὸ ποὺ φεύγει ἀνάμεσα στοὺς ὄχτους τοὺς ἀσάλευτους, λόγια γραμμένα στὸν ἄμμο!

Ἔνοιωσα τότε τὸν ἑαυτό μου τόσο ἀδύναμο μέσ' στὸ σκοτάδι, τόσο ἥμερο καὶ ἄτολμο, ὥστε τὸ Ἔλεος ἦρθε σ' ἐμᾶς. Ὅλα εἶχαν πάρει τέλος, μὲ τὴ Χλωρίδα κ' ἐμένα. Τὰ ρόδα εἶτανε φυλλοροῖσμένα, κ' εἶχανε θερισμένους τοὺς κάμπους, τρυγημένες τὶς πλαγιές... Ἔλαβα ἔλεος γιὰ κείνη, ἔλεος καὶ γιὰ μένα. Μιὰ πονεμένη τρυφεράδα γέμισε τὴ σπαραγμένη μου ψυχή. Δὲν ἀγαπιόμαστε πιά, ἴσως ἐκείνη πονοῦσε καὶ πονοῦσα κ' ἐγὼ γι' αὐτό. Δὲν εἶτανε δικό μου σφάλμα, δὲν εἶτανε δικό της. Καὶ δίναμε συχώριο μεταξύ μας, γιατ' εἴμαστε καλοὶ κ' ἐννοούσαμε πόσο λίγο οἱ ζωές μας εἶναι συνειδητὲς καὶ πόσο λίγο ὑπεύτυνες...

...Τότε μιὰ νυχτοπεταλούδα μπῆκε ἀπὸ τὴν πόρτα τὴν ἀνοιχτὴ καί, κουτουλώντας στοὺς τοίχους, ἀνεμοσβούρισε μέσ' στὸ σαλόνι. Εἶταν ἕνας λυχνοσβύστης μελαψὸς καὶ χνουδερός. Βούϊξε στ' αὐτιά μας, ἀπαλοχάϊδεψε τὰ κρύσταλλα, σκουντούφλησε στὰ γυαλωτὰ παραθυρόφυλλα... Μέσα στὸ θρίαμβο τῆς νύχτας, εἶτανε τὸ μόνο ἀντιλάλημα τῆς ζωῆς, τῆς λεύτερης ζωῆς τῆς ἐξοχῆς, τοῦ μεγάλου ἡλιοφλογισμένου κάμπου. Θυμήθηκα τὰ μυρωμένα περβόλια, ὅπου, τὸ βράδι, οἱ κόκκινοι τάβανοι πιπιλίζουνε μπουμπουνίζοντας τὲ χυμὸ ἀπ' τὰ γεράνια καὶ τὶς πετούνιες, τἀηδονολαλήματα, τὴ νύχτα, κάτω ἀπὸ τὰ σφεντάμνια, τὰ λιβάδια τοῦ τριφυλλιοῦ, τοὺς καστανότοπους... Καὶ χύνοντας ὅλη μου τὴν ἀνώφελη καλωσύνη στὴν κυνηγημένη πεταλούδα, ψυχοπόνεσα γλυκὰ τὸν κοντινὸ θάνατό της...

Πήγαινα νἀνοίξω τὸ παράθυρο γιὰ νὰ τὴν ξαπολήσω στὸ σκοτάδι καὶ νὰ τῆς δώσω ἀκόμα λίγες ὧρες γλυκειᾶς ζωῆς, μέσα στοὺς ἥσκιους τοῦ κήπου, ὅταν ἡ Χλωρίδα ἔβαλε τὴ φωνή:

Μπαίνουμε λοιπὸν καὶ στὸ Παλάτι αὐτὸ ξαφνικά, κ' ἴσια στὸ νοικοκύρη. Ὄχι ὅμως σὰ σφίγγες. Ἐδῶ ἀπὸ κρύφια καὶ μαγικὰ τερτίπια ἀνάγκη δὲν ἔχουμε. Ἐδῶ μπαίνουμε σὰ δυὸ καλόγνωμοι πατριῶτες, ποὺ ἤρθανε νὰ χαιρετήσουν τὸ Βασιλιᾶ τους.

Ἂς βγάλουμε τὰ παπούτσια μας στὸ κατώφλι, νὰ τοῦ δείξουμε πῶς ἐρχούμαστε ἀπὸ Τούρκικα μέρη, ἴσως κ' ἔτσι πιώτερο μᾶς πονέση.

— Βασιλιᾶ τῆς μεγαλήτερης καὶ τῆς μικρότερης χώρας τοῦ κόσμου, ἂν εἶχες τὴν ὑπομονὴ νὰ διαβάσῃς τὸ τί κάμαμε, τί εἴπαμε, καὶ τί εἴδαμε μὲ τὸ φίλο μας ἀπὸ δῶ, βέβαιο τὄχω πῶς θὰ τὸ σφαλνοῦσες τὸ βιβλίο ἐκεῖνο ποὺ διαβάζεις, νὰ μᾶς χαρίσῃς καὶ μᾶς γιὰ μισὴν ὥρα ταὐτί σου. Καὶ θαρρῶ πῶς Σὲ βλέπω καὶ τὸ σφαλνᾶς.

Ἕνα πρᾶμα μόνο νὰ Σὲ ρωτήξω. Πῶς τὰ ἐπιθυμεῖς τὰ λίγα μας λόγια; Ὡς εἶδος ὁμιλίες, ἢ ὡς εἶδος παραμύθια; Σὰ νὰ μοῦ λέῃ ἡ Μεγαλειότη σου, καλλίτερα παραμύθια. Κολοκάθισε τὸ λοιπὸ στὸ Βασιλικό Σου τὸ Θρόνο, κι ἄφησε ἕναν ταπεινότατο δοῦλο Σου νὰ Σοῦ δηγηθῇ δυὸ ρωμαΐκα παραμύθια στὴ ρωμαΐκη τὴ γλώσσα, ποὺ ἀκούγω πῶς τὴν ἀγαπᾶς, τὴ μιλᾶς, καὶ τὴ διαφεντεύεις.

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

— Ὦ! Χαρόλδε, σκότωσέ το λοιπὸν αὐτὸ τὸ βρωμόζωο...

Τότε, μιὰ λύπη τόσο βαθειὰ μ' ἔπιασε, ὥστε κόντεψα νὰ βάλω τὰ κλάματα. Ἔνοιωσα τόσο καλὰ τὸ τί μὲ χώριζε ἀπὸ τὴ Χλωρίδα, ὥστε τἄβαλα, τρομερὰ ὀργισμένος, μὲ τὸν ἑαυτό μου, γιατί νὰ ξανάρθω σιμά της. Δίχως νὰ ποκριθῶ, ἄνοιξα βροντερὰ τὸ παράθυρο καὶ κουνώντας στὸν ἀέρα τὸ μαντήλι μου, ἔκαμα τὴν πεταλούδα νὰ πετάξῃ μακριά. Τὴν εἶδα νὰ φεύγῃ καὶ νὰ χάνεται...

Γύρισα καὶ κάθησα σιωπηλός, παραπολὺ ἀποκαμωμένος ὥστε νὰ φύγω κι ὅλα. Ἡ ἀνάλαφρη στάχτη τῆς στενοχώριας ἔπεσε ἀργὰ-ἀργὰ στὴν ψυχή μου ἀπάνω. Μιὰ παρκγερασμένη ὥρα σήμανε, μὲ ἦχο φωνῆς ραγισμένης, στὸ φαρφουρένιο ρολόϊ τοῦ τοίχου.

Ὅταν ὅμως ἦρθε καὶ νύχτωσε βαθιά, σήκωσα τὰ μάτια μου στὸν οὐρανό. Εἶτανε θλιβερὸς καὶ πονεμένος, μαῦρος σὰν πίσσινη θάλασσα, ποὺ τὴν ἔπηξε καταστροφή, καὶ οἱ κκταχνιὲς ποὺ τονὲ βούρκωναν εἶτανε τόσο βαρειὲς καὶ σκοτεινές, ὥστε δὲν ἄφηναν νὰ δῇς τἀστέρια.

(Μετάφρ. Ν. Π.)

ΕΔΜΟΝΤΟΣ ΖΑΛΟΥ

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

Ἀφιερωμένο τῆς ἀδερφῆς μου Ἀθηνᾶς Μ. Μαλλαστοῦ, μὲ ἀγάπη.

Ἀπόψ' εἶμ' ἀνήσυχος. Μιὰ στεναχώρια ἀπροσδιόριστη μὲ σφίγγει, μὲ πιέζει, μὲ πνίγει. Οἱ ὁμιλίες, οἱ φωνὲς τῶν παιδιῶν, ἡ κίνηση τοῦ σπιτιοῦ, μ' ἐνοχλοῦν ὑπερβολικά.

Αἰστάνουμαι τὴν ἀνάγκη ν' ἀφήσω τὴν τραπεζαρία ποὺ μαζευόμαστε ὅλοι μας, ὕστερ' ἀπὸ τὸ φαγί, καὶ νὰ βγῶ ἔξω ζητώντας λίγ' ἡσυχία. Περνώντας μπρὸς ἀπ' τὴ σάλα—δὲν ξέρω γιατί—σπρώχνω τὴν πόρτα, καὶ μπαίνω μέσα. Ὅλα σκοτεινά. Βαθειὰ σιγαλιὰ παντοῦ βασιλεύει.

Λίγ' ἀλαφρωμένος τώρα, ρίχνουμαι σ' ἕναν καναπέ, κι ἀρχίζω νὰ σκέπτουμαι. Ἡ φαντασία μου ἐλεύτερη τρέχει σὲ κάτι ἀγαπημένους κόσμους, παλιούς, ποὺ βιαστικά, σὰν ἕνα ὄμορφο ὄνειρο, πέρασαν. Ἔμεινα ἔτσι ξαπλωμένος κάμποσην ὥρα, ρουφώντας ἀχόρταγα ἀπὸ τὸ γλυκόπικρο πιοτὸ τῶν ἀναμνήσεων...

*

Δὲν ξέρω πόσον καιρὸ ἔμεινα σ' αὐτὴ τὴ στάση, ὅταν ἀναγκάζουμαι νὰ σηκώσω τὰ μάτια μου, σὰν τραβηγμένος ἀπὸ κάποιο ἐπίμονο βλέμμα.

Σηκώνω τὸ κεφάλι, λίγο πλάγια, καὶ βλέπω νὰ μὲ κυτάζῃ ἀπὸ τὸν τοῖχο ποὺ κρέμεται ἡ μεγάλη εἰκόνα τοῦ Πατέρα μου, φωτισμένη ἐλάχιστα ἀπὸ μιὰ στενὴ λουρίδα φῶς, ποὺ ἄφινε νὰ μπαίνῃ τώρα ἡ πόρτα τοῦ διαδρόμου.

Οἱ ματιές μας ἀνταμώνουν. Τὸν κυτάζω ἀντίκρυ μου, ὅπως πάντα, σοβαρὸ κ' ὑπέροχο, νὰ μὲ παρατηρᾶ. Λὲς καὶ γύρισε ἀπ' τὸ ταξίδι του (πέθανε δῶ καὶ πέντε μῆνες) καὶ θέλει νὰ μοῦ κουβεντιάσῃ!

Ἕνα ρῖγος αἰστάνουμαι φρικιαστικὰ νὰ μοῦ περνάῃ τὸ σῶμα... Μὰ κάτω ἀπ' τὴ γόησσα ἐπιρροὴ τῆς ματιᾶς του, σιγὰ-σιγὰ παίρνω θάρρος, καὶ ξεχνώντας πὼς εἶναι πεθαμμένος, ἀρχίζω νὰ τοῦ μιλῶ...

*

Καλέ μου Πατέρα! Γιατί μὲ κυτάζεις ἔτσι παραπονεμένα; Γιατί ἀπόψε ἡ θύμησή σου, μέσ' σ' αὐτὸ τὸ μυστηριώδικο μισοσκόταδο τοῦ θλιμμένου σαλονιοῦ, μὲ συγκλονίζει κατάβαθα καὶ μὲ κάνει νὰ χύσω τόσα δάκρυα, ὅσα δὲν ἔχυσα στὸ ἄκουσμα τοῦ θανάτου σου;

Ναί. Σὰν παραπονεμένος μὲ κυτάζεις, καὶ μαντεύω τὸ παράπονό σου.

Σὲ φαντάζουμαι, στὸ μοναχικὸ νησί μας, τὴ στερνή σου ὥρα, νὰ ζητᾶς ἀνωφέλευτα ὅλα τὰ παιδιά σου, ποὺ σκορπισμένα στὴν ξενητειά, δὲν μπορέσανε νὰ σοῦ φιλήσουνε τὰ μάτια πρὶν νὰ σφαλήσουν —γιὰ πάντ' ἀλλοίμονο—καὶ νὰ σὲ ξεπροβοδήσουνε στὸ αἰώνιο ταξίδι σου!

Καὶ γι' αὐτὸ θὰ πέθανες παραπονεμένος, καὶ γι' αὐτὸ τούτη τὴ στιγμὴ μοῦ ξομολογιέσαι τὸ παράπονό σου...

Μὰ μὴν πικραίνεσαι. Ἀργὰ ἢ γρήγορα, ὅλα τὰ παιδιά σου θἀρθοῦνε στὸ ἀγαπημένο νησί, ποὺ σὲ νανουρίζει, καὶ μύρια δροσερὰ λουλούδια θ' ἀπιθώσουνε, μαζὺ μὲ τὴν εὐγνωμοσύνη τους, στὸ ἄσπρο μάρμαρο, ποὺ ἐκεῖ, κατὰ τὴ βουνοπλαγιά, φυλάει τὸ λατρεμένο κουφάρι σου.

Ὦ! Μὴ μοῦ πικραίνεσαι!

*

Σὰν πιὸ γαληνεμένος μ' ἀγναντεύεις τώρα! Κι ἀναθυμᾶμαι τὰ καλὰ τὰ χρόνια, ποὺ τ' ἀτέλειωτα βράδυα τοῦ χειμῶνα, μὲ τὸ τσιγάρο στὸ στόμα, σ' ἄρεσε νὰ μᾶς δηγᾶσαι παλιὲς ἱστορίες τῆς πρώτης σου ζωῆς, ποὺ πέρασες στὰ ξένα. Καὶ πόσ' ὄμορφα τἄλεγες. Μὲ τί ἐνθουσιασμό, μὲ τί πόνο κἄποτε, μὲ τί λαχτάρα!...

Καὶ τἄπανες ξαφνικά, ὅταν ἀνήσυχος ἄκουες τὸν παγερὸ βοριὰ μανιασμένα νὰ σφυρίζῃ στὰ παράθυρά μας, γιατὶ θυμώσουνα τοὺς καπετάνιους σου.

Καὶ τότε μαζὺ μὲ τὴν ἀκριβή μας Μάνα, μᾶς βάζατε νὰ προσευκηθοῦμε γιὰ τὰ μεγάλα μας ἀδέρφια, ποὺ ταξιδεύουν τὸν Ὠκεανό!

Ὦ! τ' ἀναθυμᾶμαι τὰ καλά, τὰ περασμένα χρόνια...

*

Τί ὄμορφα ποὺ μὲ κυτάζεις τώρα. Σὰν νὰ μοῦ χαμογελᾶς. Τὸ παράπονο ποὺ πλανιούνταν στὴ μορφή σου, χάθηκε. Καὶ ἡ ματιά σου, ἡ γαλήνια, ἡ γιομάτη στοργὴ καὶ καλωσύνη, σὰν παρήγορο φῶς λάμπει καὶ σκορπιέται στὴν ψυχή μου, κ' ἐλαττώνει τὴν ἀγωνία της...

Ἄμποτες, παντοῦ καὶ πάντα, στὸ δρόμο τῆς ζωῆς μου, νὰ μὲ συνοδεύῃ, σὰν ὁδηγήτρα μαζὺ καὶ παρηγορήτρα τοῦ Πόνου μου, ἡ ματιά σου αὐτή.

Ὦ! Κύτα, κύτα με, καλὲ Πατέρα... Μοῦ βαλσαμώνεις τὴν ψυχή.

. . . . . .

Γι' ἀπόψε τέλειωσα τὶς κουβέντες μὲ τὸ Μπαμπᾶ μου.

Μὲ πονεμένη τὴν καρδιὰ καὶ μὲ δακρυσμένα τὰ μάτια, πετιέμαι στὸ μπαλκόνι.

Δροσερὸς νυχτιάτικος ἀγέρας μοῦ δέρνει τὸ πρόσωπο καὶ προσπαθεῖ νὰ σκορπίσῃ τὶς πένθιμες σκέψες, ποὺ σὰ μαῦρα κοράκια γύρω μου τρεμοπετοῦνε!

Μεσάνυχτα, 16 τοῦ Ἀπρίλη 1910.

Κάϊρο. *Θ. ΝΙΚΟΛΟΥΔΗΣ*

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,"

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη δρ. 10

Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 12 1]2

Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμαστε καὶ τρίμηνες (3 δρ. τὴν τριμηνία) συντρομές.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἂ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συντρομή του.

20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

Τὰ περασμένα φύλλα τοῦ Νουμᾶ πουλιοῦνται στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμή.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιόσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἐθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδερόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ κιόσκι Γιαννοπούλου (Χαυτεῖα), στὸ βιβλιοπωλεῖο Ἑστίας» Γ. Κολάρου.

Στὴν Κέρκυρα καὶ Πάτρα στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων, στὸν Πύργο στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουξῆ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Κι ἄλλος μπάτσος.—Ὁ Δεσπότης τῆς Ρέθυμος.—Πανεπιστημιακὰ τερτίπια.—Γιὰ τὸ Πρότυπο σκολειό.—Θεατρικὰ ἐπαρχιώτικα.—Κ' ἡ ἀντίθετη ὄψη.

ΕΠΡΕΠΕ νὰ τὸ καρτεροῦμε κι αὐτό. Ὕστερ' ἀπὸ τὶς τόσες ταπεινώσεις, ἔρχεται κι ἄλλη. Ἡ Τούρκικη Βουλὴ κ' ἡ Γερουσία ψηφίσανε νόμο καὶ χαρίζουνε κάμποσες ἐκκλησίες τῆς Μακεδονίας στοὺς Βουλγάρους. Διαμαρτυρήθηκε ὁ Πατριάρχης, καὶ κανένας δὲν τὸν ἀκούει. Ζήτησε νὰ παρουσιαστεῖ στὸ Σουλτάνο, κι ὁ Σουλτάνος δὲν τονὲ δέχτηκε. Καὶ τώρα, μᾶς λένε οἱ ἐφημερίδες, ἔχει ἀπόφαση ὁ Πατριάρχης, ἂν ἐπικυρωθεῖ ὁ νόμος ἀπὸ τὸ Σουλτάνο, νὰ κηρύξει «τὴν ἐκκλησίαν εἰς διωγμόν». Κ' ὕστερα;—Ἄλλο ποὺ δὲ θέλουν οἱ Τοῦρκοι! Νὰ κάμουν τὸ Ρωμιὸ νὰ μὴν μπορεῖ νὰ ζήσει μέσα στὴν Τουρκιά, ποὺ θὰ δεῖ ἄξαφνα κλεισμένες τὶς ἐκκλησιές του, δίχως καλὰ-καλὰ νὰ ξέρῃ γιατί. Νὰ κλείσουν οἱ ἐκκλησιές, καὶ νἄναι ἀνοιχτὲς οἱ βουργάρικες, ἀνοιχτὰ καὶ τὰ τζαμιά. Ὁρίστε σ' αὐτά, ὁρίστε καὶ σ' ἐκεῖνες! Καὶ μ' ἕνα σμπάρο δυὸ τρυγόνια. Μᾶς βάζουνε οἱ πονηροὶ Νεότουρκοι νὰ σκυλοφαγωθοῦμε πάλε μὲ τοὺς Βουλγάρους, γιὰ νὰ φυλάξουνε τὶς δικές τους πλάτες, κ' ὕστερα, σὰν κιοτίσουμε, σὰν τὰ σκυλιὰ ποὺ τοὺς πέφτουνε τὰ δόντια, νὰ μᾶς κάμουνε πάλε τὸ φίλο, καὶ νὰ κάμουμε κ' ἐμεῖς πάλε τὸ φίλο τοῦ Τούρκου καὶ νὰ γλείφουμε τὶς ποδιές του, ἐνῷ οἱ Βουλγάροι μπροστὰ στὰ μάτια τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης θἀγωνίζουνται στὴ Μακεδονία γιὰ τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ καὶ γιὰ τὴ λευτεριά!

*

ΕΝΑΣ ὑπέροχος Δεσπότης, ἀλήθεια στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Πατρίδας, ὁ Ρεθύμνης καὶ Ἀυλοποτάμου Διονύσιος, ἀναπαύτηκε στὴν ἀγκάλη τοῦ Κυρίου, στἄγια χώματα τῆς Κρήτης. Τὸν τίμησε στὴν κηδεία του σύσωμη ἡ Κρήτη, μὰ τὴν εἶχε τιμήσει κι αὐτός. Παληκάρι ἀληθινό, ἔσωσε μὲ τὴν ἀντρίκια τόλμη του τὸ ποίμνιό του ἀπὸ τὴ σφαγή, ἄμα ἄναψε τὸ τουφέκι στὰ 97. Καὶ ἱεροκήρυκας ἀληθινός, ρήτορας ποὺ οἱ λόγοι του ἀνάβρυζαν ἀπὸ τὴν πατριωτικὴ καρδιά του ἄδολοι κι ἀνόθευτοι ἀπὸ κάθε δασκαλωσύνη, καὶ φέρναν ἀποτέλεσμα. Αἰώνια θὰ μείνῃ ἡ μνήμη του καὶ ἁγιασμένα τὰ κόκκαλά του.

*

ΕΙΧΕ καὶ συνέχεια ἡ Ἀκαδημαϊκὴ τσαχπινιά. Ἀφοῦ διαλέξανε τοὺς διαλεχτούς της καθεμιὰ Σκολή, κι ἀφοῦ ἀπὸ αὐτοὺς τὸ Ὑπουργεῖο διώρισε μιὰν ἐπιτροπὴ ἀπὸ 15

γιὰ νὰ πεῖ τὴ γνώμη της ποιοί καθηγητάδες εἶναι γιὰ ξεπάστρεμα, μαζεύτηκε ἡ ἐπιτροπὴ καὶ «εἰσηγουμένου τοῦ κ. Γ. Μιστριώτου» ἔβγαλε τὸ φετφά της. Πώς, ἐπειδὴ δὲ διωρίστηκε ἀπὸ καιρὸ ἡ ἐπιτροπὴ γιὰ νὰ προσέχῃ τὴν ἐπιστημονικὴ καὶ ἰδιωτικὴ ἐργασία τῶν ἄλλων καθηγητάδων, γνώμη δὲν ἔχει καμιὰ γιὰ δαύτους. Μονάχα ὁ Κρασσᾶς σηκώθηκε νὰ πεῖ πώς εὔκολο εἶναι νὰ ἐφαρμοστεῖ ὁ νόμος, καὶ βρεθήκανε δυὸ ἄλλοι νὰ συφωνήσουνε μαζί του. Οἱ ἄλλοι, τσιράκια τοῦ Μιστριώτη. Μά, εὐλογημένοι, ἀφοῦ σκοπός σας εἴτανε νὰ μολογήσετε πὼς δὲν ἔχετε καμιὰ γνώμη, γιατί διαλέξατε ἐπιτροπὲς καὶ κάνατε συβούλια; Ἢ μήπως γιὰ νὰ περάσει καιρὸς μὲ τὴ μιστριώτικη ἐλπίδα νὰ γίνει καμιὰ ἀναμπουμπούλα καὶ πέσει ἡ Κυβέρνηση, καὶ ξεχαστεῖ τὸ ξεπάστρεμά σας;

*

ΣΤΗΝ «Ἀθῆναι» τῆς 12 Ἰουνίου τυπώθηκε ἄρθρο τοῦ κ. Κ. Τοπάλη γιὰ τὸ «Πρότυπο Δημοτικὸ Σχολειό». Δὲν τὸ κρίνουμε. Σᾶς λέμε μονάχα τί ἔγραψε τὴν ἄλλη μέρα ἡ «Ἀκρόπολη»:

«Ὅταν ἕνας Τοπάλης, πρώην ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ ἀνήκων ἀκόμη εὐτυχῶς εἰς τὴν ἐνεργὸν πολιτικήν, ἔχει τόσον καθάριες σκέψεις περὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ζητήματος, ὡσὰν αὐτὰς ποῦ ἐκθέτει εἰς τὰς χθεσινὰς «Ἀθήνας» μὴ ἀπελπίζεσθε. Θὰ ἔλθῃ καιρὸς ποῦ θὰ λυτρωθοῦμε ἀπὸ τὸν σχολαστικισμόν. Καὶ τότε θὰ ἀρχίσῃ ἡ πραγματικὴ εἰρηνικὴ ἐπανάστασις. Μὴν ἀνυπομονεῖτε. Καὶ αἱ «Ἀθῆναι»; Τί λέγουν αἱ «Ἀθῆναι»; Οὔτε γρῦ σχολιαστικόν. Πρὸ τοῦ ἀπλέτου ρωτᾶς ποῦ χύνει τὸ γράμμα τοῦ κ. Τοπάλη, τὰ ἔχασαν καὶ τὰ αὐγὰ καὶ τὰ καλάθια».

Τὴν ἴδια μέρα ὅμως βγήκαν νὰ ποῦν τὸ λογάκι τους κ' οἱ «Ἀθῆναι». Τί εἶπανε, μᾶς τὸ λέει πάλε ἡ «Ἀκρόπολη»:

«Αἱ «Ἀθῆναι» εὑρίσκουν ἐπαινετὰς μόνον τὰς περὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἰδέας τοῦ κ. Τοπάλη. Ψεκτὰς δὲ τὰς περὶ γλωσσικοῦ ζητήματος. Ἀλλὰ περὶ τοῦ δευτέρου δὲν εἶπε τίποτε ὁ ἄνθρωπος, εἰμὴ ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ δημοτικοῦ σχολείου πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ σπιτιοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον οὔτε αἱ «Ἀθῆναι» ἔχουν ἀντίρρησιν, καθ' ἃ γράφουν. Μὰ τότε τί ἀντιρρήσεις ἔχουν; Ἢ λόγος νὰ γίνεται;»

*

ΣΤΗΝ Ἀθήνα μας θεατρῖνοι καὶ δημοσιογραφία μόνο γιὰ τὴν ἀριστοκρατικὴ πελατεία φροντίζουνε. Γιὰ τὰ θέατρα ποὺ τρέχει ὁ κοσμάκης πάντα εἰρωνικὰ μιλοῦνε, ἂν τύχει καμιὰ φορὰ καὶ τὰ ζυμηθοῦνε. Καὶ κατάντησε πιὰ κοινοτοπία τὸ «Καλὸ γιὰ τὸν κοσμάκη, καλὸ γιὰ τὴν ἐπαρχία». Ἔτσι πῆγε καὶ στὴν Καλαμάτα ἕνας θίασος, κ' ἔδωκε τὸν «Κόμητα Μοντεχρῆστο», ποὺ πέρσι παιζότανε στὸ «Ἀθήναιο». Στὴν Ἀθήνα κανένας κριτικὸς δὲν καταδέχτηκε νὰ προσέξει πῶς δέχτηκε ὁ κόσμος τὸ ἔργο. Ἐκεῖ κάτου, ὁ «Φρουρὸς» ἔγραψε τὴν ἄλλη μέρα:

«Ἔργο βγαλμένο ἀπὸ τὴ ρουτίνα τῆς παλαιοντολογικῆς θεατρικῆς ἐποχῆς. Ἔργο, τὸ ὁποῖον μόνο σ' ἕνα κοινὸν ἀνίδεο τελείως ἀπὸ τέχνη, κ' ἐκπλησσόμενον ἀπὸ τὶς δραματικὲς σκηνές, ὅπως ἕνα παιδί, ὅταν βλέπῃ ἕναν ἀσκὸν φουσκωμένον, μποροῦσε νὰ δοθῇ. Τὸ κοινὸν ὅμως τῶν Καλαμῶν, ὅσο κι' ἂν μένῃ πίσω στὸ ζήτημα τῆς αἰσθητικῆς τῆς Τέχνης, δὲν εἶναι ὅμως καὶ τέτοιο, ὥστε νὰ χωνεύῃ τόσο δυσκολοχώνευτα ἔργα, χωρὶς νὰ τὸ πιάνῃ βαρυστομαχιά. Γιὰ τοῦτο τὸ κοινὸν ἐνῷ ἐνύσταζε μὲ τὸ ἔργο, ἐχειροκρότησε τὴν ἐκτέλεση.»

*

ΝΑ ὅμως κ' ἡ ἀντίθετη ὄψη, γιὰ νὰ δῆτε τί διαφορὰ ἔχει ἐπαρχιώτικη ἀπὸ ἐπαρχιώτικη ἀντίληψη. Συστήθηκε στὴν Πάτρα ἕνας Φιλοδραματικὸς σύλλογος ἀπὸ νέους καὶ προοδευτικοὺς ἐρασιτέχνες, μὲ πρόεδρο ἕνα σοφὸ γιατρὸ—ὄνομα καὶ χωριό, τὸν κ. Καρόκη. Καὶ τί θεατρικὸ ἀριστούργημα διαλέξανε γιὰ νὰ πρωτοπαίξουνε «ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1910ῳ»;—Τὴ «Χίον Δούλην» τοῦ μακαρίτη Ὀρφανίδη.

Γιὰ τοῦτο ὅσο κι ἂν τοὺς τιμῶ κι ὅσο κι ἂν τοὺς ξεχωρίζω ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους, τοὺς γενναίους τεχνῖτες τῆς ἀφρόντιστα ἀνακατωμένης γλώσσας, τὸ ξεχώρισμα τοῦτο δὲ μ' ἐμποδίζει νὰ τοὺς θεωρῶ κι αὐτοὺς ἀπὸ τὰ μεγάλα ἐμπόδια στὴν πρόοδο τῆς γλωσσικῆς ἰδέας.

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ

ΣΤΗ ΣΜΥΡΝΗ.—Στὴν «Παλιγγενεσία» τῆς 9 τοῦ Θεριστῆ, γράφει ἀπὸ τὴν Πόλη ὁ ἀνταποκριτής της κ. Α. Μελίδης καὶ στολίζει τὸν κ. Μιστριώτη καθὼς τοῦ πρέπει. Μιλάει γιὰ «τὴν διακρίνουσαν αὐτὸν δημοκοπίαν», πὼς «τὴν ἕδραν αὐτοῦ μετέβαλε εἰς βῆμα ἐκλογικοῦ χαμαιτυπείου», πὼς «χάριν τῶν μικροπρεπῶν αὐτοῦ ἀδυναμιῶν ἐπλαστογράφησε τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους μας». Ἀναφέρει τί γένηκε στὸ Φιλολ. Σύλλογο μὲ «τὰς ὕβρεις καὶ γλωσσικὰς παραδοξολογίας τοῦ πρυτάνεως τοῦ ἑλληνικοῦ σχολαστικισμοῦ». Καὶ τελειώνει: «Τὸ σκάνδαλον τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησεν ἡ παρουσία τοῦ κ. Μιστριώτη δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐκδηλούμενον τόσον προκλητικῶς. Εὐτυχῶς δὲ ὅτι ἔσπευσεν αὐτὸς νὰ τὸ διακόψῃ διὰ τῆς ἀναχωρήσεώς του.»

ΣΤΟ ΒΟΛΟ.—Μὰ δὲν τὸν ἀφήνετε τὸ Χριστιανὸ νὰ χωνέψει τὸ πιλάφι ποὺ ἔφαγε; Θὰ καταντήσει νὰ τὸν παίρνουν ἀπὸ πίσω τὰ μικρὰ παιδιὰ καὶ νὰ τονὲ ρωτοῦνε:

— Μπάρμπα Μιστριώτη! Πῆγες στὴν Πόλη; Ἔφαγες πιλάφι; Εἶδες Ἀράπη; Τονὲ φοβήθηκες;

Τώρα κ' ἡ βολιώτικη «Θεσσαλία» (14 Ἰουνίου, μὲ τὴν ὑπογραφὴ «Ἀλδεβαρὰν») μᾶς περιγράφει τὴν ἐκστρατεία του ἀμίμητα. Νὰ καὶ τὸ δεῖγμα:

«Ὁ πρόμαχος καὶ τὴν καθαρεύουσαν ἐκπροσωπῶν ἀγαθὸς διδάσκαλος κ. Μιστριώτης, βαρυνθεὶς νὰ περιμένῃ ἕως ὅτου οἱ ρητορικοί του λόγοι καὶ οἱ γλωσσικοὶ ἀγῶνες του μᾶς δώσουν τὴν Πόλη, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ ὁ ἴδιος καὶ τὴν πάρῃ...

«Τιχαρὲς ἄνθρωπος αὐτὸς ὁ Μιστριώτης. Ἂν οἱ λοιποὶ κοινοὶ τῶν βροτῶν φθάσουν εἰς τὴν θέσιν ποὺ αὐτὸς ἔφθασε, θὰ χρειασθῇ ἁπλοῦς παπᾶς νὰ τοὺς διαβάσῃ. Διὰ τὸν Μιστριώτην ὅμως παπᾶς δὲν ἀρκεῖ, καὶ ἐδέησε νὰ ἀπαγγείλῃ τὰς εὐχὰς Πατριάρχης, χωρὶς νὰ εἴμεθα καὶ βέβαιοι ἂν τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα ἐπετεύχθη.»

ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ.—Αὐτὲς τὶς μέρες στὴν «Ἀκρόπολη» μπήκανε παράλληλοι βίοι τῶν κκ. Μιστριώτη καὶ Χατζηδάκη. Μάθαμε ἀπὸ τἄρθρα πολλὰ καὶ καλὰ καὶ κακὰ γιὰ τοὺς δυὸ σοφοὺς καθηγητάδες, κ' εἴδαμε πὼς ἔχουν «καὶ τὴν ἑξῆς φιλονεικίαν: Ὁ Χατζηδάκις κατηγορεῖ τὸν Μιστριώτην διότι ὁ δεύτερος δὲν γράφει τὸ Μι μὲ ὖ ψιλὸν (ἐκ τοῦ μυστρί)—ὁ Μιστριώτης κατηγορεῖ τὸν Χατζηδάκιν διότι οὗτος γράφει τὸ κις μὲ γιῶτα ..» —Ἐμᾶς, μᾶς φαίνεται πὼς αὐτὸ εἶναι ἡ μόνη φιλονεικία τους. Κ' οἱ δυὸ γιὰ τὴν τελειωτικὴ νίκη τῆς δημοτικῆς δουλεύουνε ὅπως δουλεύουνε.

ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ.—Ἄρχισε ἀπὸ τὴν περασμένη βδομάδα (9 Ἰουνίου) τὸ «Σέλας» νὰ δημοσιεύῃ ἄρθρα φωτισμένα γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα. Τὰ γράφει ὁ κ. Δ. Α. Λόντος, ἀπαντώντας, ὅπως εἶχε τάξει, στὶς βρισιὲς καὶ ἀερολογίες ἑνὸς κ. Μπόσακα γιὰ τὴ δημοτική.

ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ

«Ἐὰν ὁ κ. Κ. Μαρῖνος μείνῃ διευθυντὴς τῶν Ταχυδρομείων, δὲν ἀφορᾷ πλέον ἡμᾶς ἐνασκήσαντες ἐν ἐποχῇ ἀνορθωτικῶν προσπαθειῶν ἔργον ἐλέγχου, ἀφοῦ ἡ Βουλὴ δὲν ὑπάρχει πρὸς τοῦτο καὶ συνεπῶς ἐλέγχου αὐστηροῦ καὶ λεπτομεροῦς.»—Ἐφημ. «Ἀθῆναι» 6 Ἰουνίου, σελ. 2, στήλη 6.

«Ἐζήτησε τὰ ὀνόματα τῶν ὑπαλλήλων ἐκείνων, ΟΥΣ ἐπιζητεῖ νὰ ἐπιδεινωθῇ ἡ ἐν τοῖς ταχυδρομικοῖς γραφείοις ὑπηρεσία.»—Ἴδια ἐφημερίδα, 6 Ἰουνίου, σελ. 2, στήλη 6.

«Τὸν Ἑλληνικὸν τοῦτον στρατὸν δεινῶς ἐμέμφθη ὁ τουρκίζων εὐρωπαϊκὸς τύπος ὡς δειλὸν **καὶ ἐν πολλοῖς ὑπὸ τοῦ ἐπιπολαίου ἡμετέρου**, ἐνῷ ἐπάλαιε ἐπὶ 40 καὶ πλέον ἡμέρας...»—Ἐφημ. «Ἀθῆναι», 14 Ἰουνίου σελ. 1, στήλη 5, ἄρθρο μὲ ὑπογραφὴ «Ἀνδρέας Στράτος, ἀπόστρατος ὑποστράτηγος».

«Διὰ τὴν Ἑλλάδα οὐχ ἧττον μικραὶ ἔσονται αἱ ὠφέλειαι ἐμπορικῶς, ἐκτὸς **τοῦ** τῆς συντομεύσεως τῶν ὡρῶν τοῦ διεθνοῦς σιδηροδρόμου καὶ τοῦ θαυμασμοῦ [θὰ συντομευτεῖ κι ὁ θαμασμός;] τῶν περιηγητῶν τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῶν Τεμπῶν.»—Καὶ παρακάτω: «Ἀλλ' οὐδὲ εἶναι ἐπιτετραμμένον...ν' ἀποσπάσῃ ὁλόκληρον μεραρχίαν, πολὺ περισσότερον ἂν ἡ τουρκικὴ δύναμη εἶναι μείζων» κτλ.—Καὶ παρακάτω: «Τὸ Βέρμιον εἶναι πολύτιμον...ἱστορικώτατον δέ, διότι εἰς αὐτὸ καὶ παρ' αὐτῷ ἐγγύτατα κεῖνται» κτλ. Καὶ ἀκόμα παρακάτω τὸ μπριλλιάντι: Ἡ Βέρροια ΣΥΝΔΕΟΜΕΝΗ σιδηροδρομικῶς τῇ Θεσσαλονίκῃ, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ ἐξ 20 χιλ. πληθυσμός της θὰ τριπλασιασθῇ.»—Ἐφημ. «Ἀθῆναι» 16 Ἰουνίου· Ἴδιος συγγραφέας, σελ. 1 καὶ 2.

[Σημ. τοῦ «Νουμᾶ».—Ὁ κ. Στράτος, ἃ δὲν κάνουμε λάθος, εἴταν ἕνας ἀπὸ τοὺς διάφορους général (général de brigade, général en retraite, secrétaire général du Théâtre), ποὺ εἴχανε καυτηριάσει ἐδῶ καὶ δυὸ τρία χρόνια, στὸν περίφημο Messager d'Athènes, τοὺς ἀγράμματους μαλλιαροὺς.]

«Τῆς διακοινώσεως τὸ κείμενον ἐδημοσιεύθη, **ἐφ' ὅσον** μάλιστα τὸ Στέμμα εὑρίσκετο ἐν Λονδίνῳ». Καὶ παρακάτω: «...Εἰς συνομιλίας, δι' ἃς ἀναπόφευκτος κρίνεται ἡ παράστασις ἀντιπροσώπου τῆς Κυβερνήσεως καὶ Δι' αὐτοῦ τούτου τοῦ [τί καλλιέπεια! τοῦ-τοῦ-τοῦ-τοῦ] ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν.»—Ἐφημ. «Ἀθῆναι» 16 Ἰουνίου, σελ. 1, στήλη 1 καὶ 2.

«Ὁ Σκὶν-Σάνς, ἑτοίμασε νέον μελόδραμα «Ντεζανὶρ» [Δηϊάνειρα θέλει νὰ πῇ].—Ἐφημ. «Ἑστία», 12 Ἰουνίου, σελ. 1, στήλη 2.

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΙΚΑ

Φίλε «Νουμᾶ»,

Ὁ κ. Γρηγ. Ξενόπουλος κάνει συχνὰ πυκνὰ καὶ τὸ γλωσσολόγο. Ἄκουσε, γράφει στοὺς «Καιροὺς» τῆς 14 Ἰουνίου, *τράματα* «τὸν πληθυντικὸν τοῦ *τράμ* ἀπὸ ἕνα παιδάκι τοῦ λαοῦ, καὶ τὸν παραδίδει εἰς χρῆσιν τῶν μαλλιαρῶν». Ἄκουσα κ' ἐγὼ μιὰ φορὰ νὰ μιλοῦνε δυὸ κοριτσάκια τῆς ἀριστοκρατίας: «—Πῶς σὲ λένε; —Κάκια Ξενοπούλου. —Ἄ! Ξενοποῦλος λοιπὸν εἶναι ὁ πατέρας σου; Κ' ἐγὼ ποὺ ἔβλεπα τὄνομά του τυπωμένο μὲ κεφαλαῖα, θαρρεῦσα πὼς εἴτανε Ξενόπουλος.»

Τὸν τύπο Ξενοποῦλος παραδίνω «εἰς χρῆσιν» τοῦ κ. Ξενόπουλου.

Ἄλλος ὅμως εἶναι ὁ λόγος μου. Ὁ λαός, ποὺ ὅλα τἀφομοιώνει μὲ τὸ συπικό του, ἔχει ἀφομοιώσει καὶ τὸ *τράμ*. *Τράμ* τὸ λένε μονάχα ὅσοι ντιστεγκέδες ξε[οπουλ]ίζουνε. Στοῦ λαοῦ τὸ στόμα ἔχει γίνει ἀπὸ κιρὸ τὸ *τράμι*, τὰ *τράμια*, σύφωνα κι ἀνάλογα μὲ τὰ τουρκοκρέτικα αδράμι, τζάμι, χράμι, χαράμι, χαμάμι, ἰκράμι, ἰλάμι, ντάμι, μπακάμι = δηράμ, τζάμ, χηράμ, χαρκάμ, χαμάμ, ἰκράμ, ἰλάμ, ντάμ, μπακάμ», ποὺ λέγουνται στὸν πληθυντικό: δράμια, τζάμια, χράμια, χαράμια, χαμάμια, ἰκράμια, ἰλάμια, ντάμια, μπακάμια κτλ.

Ἂν ὁ κ. Ξενόπουλος πρόσεχε νὰ κάνῃ σωστὰ

γλωσσολογικὰ πκρατηρήματα, ἅμα ταξίδευε μὲ τὰ τράμια, θἄκουε πῶς καὶ μὲ τί τρόπο μπήκανε καινούριοι ξενικοὶ ὅροι ἀπὸ πρόπερσι. Ἡ «ρευματαγωγὸς κεραία» τοῦ κ. Λεβίδη λέγεται ἀπὸ τοὺς ὁδηγοὺς ὁ *τρολλὲς* τοῦ *τρολλέ*, γιατὶ trolley= *τρολλὲ* τὴν ἀκούσανε ἀπὸ τοὺς Βέλγους μηχανικούς. Τὸ «κινητήριον μηχάνημα» ἔγεινε ὁ *μοτρὴς* τοῦ *μοτρῆ* (motrice τὸ ἀκούσκνε). Τέλος τὸ «ρυμουλκούμενον ὄχημα» ἔγεινε ἁπλούστατα ἡ *ρυμούλκα* ἐνῶ τὸ «ρυμουλκὸν» ἔμεινε φυσικα *ρυμουλκό*. Ὅλοι οἱ Ξενόπουλοι τοῦ κόσμου νἀρθοῦνε τώρα, δὲν τὰ ξεμαθαίνουν αὐτὰ οἱ τραβαγέρηδες! —Ἄχ, κύριε Ξενόπουλε μὲ τὰ *ἰκράμια* σου καὶ μὲ τὰ *τράμια* σου!

ΞΕΝΟΦΑΝΗΣ

ΚΑΤΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΗΣΚΙΟ ΤΗΣ «Ν. ΖΩΗΣ»

Ἀγαπημένε Νουμᾶ,

Στὸ τελευταῖο φύλλο τῆς «Νέας Ζωῆς» τῆς Ἀλεξάντρειας («Φεβρουάριος—Μάρτιος—Ἀπρίλιος 1910») διάβασα κάποιο μανιφέστο ἑνὸς «Ἤσκιου», ποὺ δὲ λέει ἄσκημα πράματα. Μονάχα θὰ εἶχα νὰ παρατηρήσω πῶς μοῦ χάλασε τὸ μυαλὸ τὸ τουπὲ μερικῶν ἀπὸ τοὺς νέους μας, σὰ γράφουν γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα. Ὁ κ. Ἤσκιος τὸ λυπὸ χτυπᾷ γύρο του καθαρεύουσα καὶ δημοτικὴ καὶ θαμάζει(!) τὴ γλῶσσα τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Βαλαωρίτη καὶ τοῦ Παλαμᾶ. Θέλαμε ὅμως νὰ τονὲ ρωτήσουμε γιατὶ δὲ θαμάζει καὶ τὶς *ἰδέες* τοῦ Παλαμᾶ. Ἢ τάχα δὲν ξέρει πῶς ὁ Παλαμᾶς κηρύχνει ἀπὸ χρόνια τὸν ἴσιο δρόμο ποὺ μᾶς ὁδηγᾷ στὸ *κανόνισμα* τῆς γλώσσας κατὰ τὰ σοφὰ παραδείγματα τοῦ Ψυχάρη; Κι ἀφοῦ δὲν τὸ ξέρει γιατὶ ἀνακατεύεται σὲ πράματα ἄγνωστά του; Ἢ νομίζει πῶς ἄ ζούσκνε σήμερα Σολωμὸς καὶ Βαλαωρίτης, σὰν τρανοὶ κι ἀνοιχτομάτηδες ποὺ εἴτανε, δὲ θὰ τραβοῦσανε πλάϊ στὸν Ψυχάρη; Αὐτὸς ὅμως νομίζει πῶς κάτι κάνει, πῶς ἐπαναστάτης εἶναι κι ἄς εἶναι χερότερος κι ἀπὸ τὸ Μιστριώτη. Γιατὶ ὁ Μιστριώτης τὸ κάτου κάτου τῆς γραφῆς ξέρει *τί θέλει*, σὰ φωνάζῃ καὶ φοβερίζῃ, μὰ στὸ θεό σου πές μου *τί θέλει* ὁ «Ἤσκιος» σὰ γράφῃ «διδαχθεῖτε» ἀντὶ «διδαχτεῖτε», καὶ «ἐργασθοῦν» ἀντὶ «ἐργαστοῦν», καὶ «πρόληψις» καὶ «μυστηριώδεις» καὶ...καὶ...; Τί θέλει σὰν πληροφορῇ τοὺς ἀναγνῶστες του πῶς ἐμεῖς παίρνουμε «τὴν ἄλλη ἄκρα»; Αὐτὰ ἴσαμε σήμερα τἄλεγε ὁ Μιχαηλίδης, Ξενόπουλος καὶ λοιπὴ βιομηχανικὴ κ' ἐμπορικὴ συντροφία, μὰ νὰ τὰ λένε «νέοι» ποὺ κολακεύουνται νὰ πιστεύουν πῶς ἔννοιωσαν «τὸ ξελευθέρωμα» τῆς λογοτεχνίας μας;

Γειά σου

ΓΡΑΙΟΖΩΗΣ

Σημείωση τοῦ «Νουμᾶ».—Ἢ τὸν κουτὸ κάνεις ἢ δὲν ἔχεις νοιώσει ἀκόμα ποῦ βρίσκεται τὸ ζήτημα. Εὐλογημένε ἄθρωπε, τὸ ζήτημα γι' αὐτοὺς βρίσκεται ἀκόμα στὸ δρόμο τῆς *ἡμιμάθειας*. Ἄμα τὸ νοιώσουν βαθιὰ καὶ πλατιὰ ὅπως τὸ νοιώσανε ὅλοι οἱ σημαντικοὶ σημερνοὶ τεχνῖτες μας, Πάλληδες, Παλαμάδες, Ἐρταλιώτηδες κ.λ.π. θὰ *κανονιστοῦν* μὲ τὸν καιρό τους κι αὐτοί. Μὴ βιάζεσαι. Ἀγώνας εἶναι αὐτὸς γιὰ νὰ *πειστοῦνε*. Καὶ θὰ *πειστοῦνε* μιὰ μέρα ἀργὰ ἢ γλήγορα. Δὲν μπορεῖ. Τὸ ἂν μᾶς χτυποῦνε χοντρὰ ἢ μαλακά, δὲ σημαίνει. Ἐμεῖς δὲν ἐμπορευόμαστε γιὰ νὰ ζημιωθεῖ ἡ φίρμα μας.

ΑΘΗΝΙΩΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

(Σ' ἕνα φίλο, στὰ ξένα)

Ἀθήνα, 17 τοῦ Θεριστῆ.

Ἀγριώτερα τὰ πράματα τώρα. Τὸ μποϋκοτάρισμα χερότερο. Στὴ Σμύρνη γινήκανε καὶ σκοτωμοὶ ἀπὸ Τουρκοκρητικούς· πῆγε ὅμως κ' ἕνας φονιᾶς ἀπὸ χέρι δικοῦ μας, κ' οἱ Ρωμιοὶ ἔμποροι κηρύξανε χρεωστάσιο. Στὴν Πόλη ἀνήσυχος ὁ κόσμος. Ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη ἀρχίσκνε νὰ φευγατίζουνται μερικοὶ δικοί μας. Λίγο ἔλειψε νἀρχίσῃ καὶ σφαγή, σ' ἕνα χωριό, στὸ Δημητρίτσι, κοντὰ στὶς Σέρρες. Ὁ Βεζύρης δήλωσε στὸ Γρυπάρη πῶς δὲν ἀνακατεύεται, στὸ τέλος ὅμως ἔστειλε μιὰ ἐγκύκλιο στὶς ἐπαρχίες νὰ ἡσυχάσουν, ἀφοῦ πιὰ νίκησε ἡ Πόλη στὸ ζήτημα τῆς Κρήτης. Γιατὶ τὸ θεωροῦνε νίκη τους οἱ Τοῦρκοι, ποὺ οἱ Προστάτιδες Δυνάμες στὴ νότα ποὺ δώκανε γιὰ τὸ Κρητικὸ μιλήσανε γιὰ τὰ «κυριαρχικὰ» κι ὄχι πιὰ ἐπικυριαρχικὰ ἢ ἄψηλὰ δικαιώματα τοῦ Σουλτάνου. Εἶπαν ἀκόμα μὲ τὴ νότα πῶς ἂν ἡ Τουρκία θέλῃ τὴν ὁριστικὴ λύση, νὰ τὴ ζητήσῃ ἀπ' ὅλες τὶς Δυνάμες ποὺ ὑπογράψανε τὴ Συνθήκη τοῦ Βερολίνου. Καὶ μὲ ξεχωριστὸ ὑπόμνημά τους συστήσανε νὰ πάψῃ ὁ ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός.

Τὸ Κρητικὸ συζητήθηκε αὐτὲς τὶς μέρες καὶ στὴν Ἰταλικὴ Βουλή. Ἀπαντώντας σὲ μιὰ ἐπερώτηση τοῦ Γκάλλη, ὁ Σὰν Τζουλιάνος, ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, εἶπε πῶς ἡ πολιτικὴ τῆς Ἰταλίας εἶναι ἀντίθετη στὴν Ἕνωση.—«Θέλετε, εἶπε, νὰ πολεμήσουμε γιὰ χάρη τῶν Κρητικῶν; Ἡ πολιτικὴ μας κυττάζει τὰ συφέροντα τῆς Ἰταλίας καὶ τίποτ' ἄλλο!» Εἶπε ἀκόμα πῶς δὲν ἄκουσε ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Βασιλιᾶ μας λόγια τέτοια ποὺ νὰ δίνουν ἀφορμὴ νὰ παρκπονιέται ἡ Τουρκία γιὰ τὴν πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδας στὸ ζήτημα. Πάντα ἡ ἄψογη στάση, βλέπεις. Κι αὐτὸ καλό. Φαντάσου νἄπιανε τόπο ἡ ρούσσικη πρόταση γιὰ νέα κατοχὴ τῆς Κρήτης. Οἱ ἄλλες 3 Δυνάμες ἀπαντήσανε πῶς δὲ βλέπουνε τὸ λόγο νὰ γίνῃ. Ὡς τόσο στείλανε στὴ Σούδα καθεμιὰ κι ἄλλα πολεμικὰ μὲ τὴν ἐντολὴ νὰ διαλύσουνε τὴ Συνέλεψη, ἂν τυχὸν ἀποκλείσουν οἱ Χριστιανοὶ πληρεξούσιοι τοὺς Μουσουλμάνους, ποὺ δὲν ὁρκιστήκανε πίστη στὸ Βασιλιᾶ μας. Τὸ κόμμα τοῦ Κούντουρου φαινόταν ἀμετάπειστο· βγῆκε μάλιστα στὶς ἐφημερίδες λόγος πῶς ἐμπνέεται ἀπὸ αὐλικὲς ραδιουργίες. Ἡ Συνέλεψη δὲ θὰ μαζωχτῇ πρὶν ἀπ' τὴν ἐρχόμενη Δευτέρα, κι ὡς τότε, ὅπως λὲν τὰ τελευταῖα νέα, οἱ Κρητικοὶ θἄναι ὅλοι σύφωνοι νὰ μὴ δώκουν ἀφορμή.

Τὸ Ρουμανικό, ἀφοῦ κόρωσε μὲ τὶς ἀφάνταστα παράλογες ἀπαιτήσες τῆς Ρουμανίας, ποὺ κάμανε τὴν Ἰταλία καὶ τὴ Ρωσσία νὰ τραβήξουνε χέρι ἀπὸ τὴ διπλωματικὴ μεσολάβηση, ξεθύμανε, ὄχι ὅμως καὶ δίχως νἀνακατωθῇ καὶ σ' αὐτὸ ἡ Τουρκία, γυρεύοντας μερδικὸ κι ἀποζημίωση! Θέλεις κι ἄλλο δεῖγμα τῆς λύσσας ποὺ ἔπιασε τοὺς φίλους Νεότουρκους, γιὰ κάθε τι ἑλληνικό; Ψηφίσανε νόμο ποὺ δίνει τὶς ἀμφισβητούμενες ἐκκλησίες τῆς Μακεδονίας στὰ δυὸ τρίτα τοῦ πληθυσμοῦ. Διαμαρτύρεται καὶ φοβερίζει παραίτηση τώρα ὁ Πατριάρχης. Νὰ δοῦμε τί θὰ γίνῃ καὶ μ' αὐτό...

Θέλεις κι ἄλλα;—Ἐδῶ ἀποφασίστηκε νὰ γίνουν ἐκλογὲς τῆς Ἀναθεωρητικῆς τὴν 1 τοῦ Τρυγητῆ. Τὸ ἐξωτερικὸ δάνειο κοντεύει νὰ συφωνηθῇ. Δικάστηκε ὁ ἐπίσκοπος τῆς Λαμίας Θεόφιλος γιὰ σιμωνεία καὶ ἀθωώθηκε. Καμιὰ ὀγδονταριὰ ὑπαξιωματικοὶ σκεδιάσανε νὰ κάμουν ἀντιδραστικὸ σύνδεσμο. Ξεκαδιοριστήκανε Ἕλληνες πρέσβεις στὴ Λόντρα, στὸ Παρίσι καὶ στὴ Ρώμη. Τὰ γυμνάσια τῶν ἀπαλλαγέντων ἐξκολουθοῦνε. Ἡ ἐκκαθάριση στὸ Πανεπιστήμιο σκάλωσε σὲ δασκάλικα τερτίπια. Τὸ ζήτημα τῆς Χειμάρρας στὴν Ἤπειρο λύθηκε: γλύτωσαν οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ τὸ φόρο τῆς στρατολογίας, θὰ πηγαίνουν ὅμως στρατιῶτες (τρεῖς μαζὶ ἡλικίες τώρα). Στὴν Ἀλβανία ἡ ἐπανάσταση ἐξακολουθεῖ· κάθε τόσο ἀκούεται καὶ καμιὰ φονικὴ μάχη. Κι ὁ Φερδινάντος τῆς Βουλγαρίας ταξιδεύει μὲ τιμὲς καὶ δόξες στὸ Παρίσι...

ΑΘΗΝΙΩΤΗΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Μὲ τὸ ἐρχόμενο φύλλο τοῦ «Νουμᾶ» (ἀρ. 398) θὰ τυπωθοῦνε καὶ τὰ περιεχόμενα τοῦ Α' ἑξάμηνου τοῦ 1910 σὲ δυὸ σελίδες. Τὸ κατοπινὸ φύλλο (ἀρ. 399) θὰ βγεῖ στὶς 11 τοῦ Ἀλωνάρη, γιατὶ ὁ «Νουμᾶς» φέτο δὲ θὰ κάνει τὴ συνηθισμένη καλοκαιριάτικη διακοπή του γιὰ ἕνα μήνα, παρὰ θὰ βγαίνει κάθε δεκαπέντε τοὺς δυὸ μῆνες, Ἀλωνάρη καὶ Τρυγητή. Μὲ τὸ φύλλο 399 θἀλλάξῃ καὶ τὸ σκῆμα, μικρότερο, σελίδες ὅμως 16 δίστηλες καὶ ὄχι πιὰ 8 ὅπως τώρα.

— Ἔχουμε λάβει, ἐδῶ κ' ἕνα μήνα, ἀπὸ τὸν κ. Π. Φλ. ἀπάντηση στὴν «Ἀπόκριση» τοῦ κ. Κ. Χατζόπουλου γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Παλαμᾶ.

— Θὰ τὴν τυπώσουμε σ' ἕνα ἀπὸ τὰ ἐρχόμενα φύλλα, γιατὶ τώρα εἴχανε ἄλλα σειρά.

— Ὁ κ. Ἀριστος Κομτάνης σ' ἕνα του συνολικὸν χρονογράφημα προτείνει «τὸ ράσον νὰ φορεῖται μόνον εἰς τὰς ἐκκλησίας. Ἔξω οἱ παπάδες ἠμποροῦν νὰ φοροῦν στενὸ πανταλόνι καὶ ὅ,τι ἄλλο. Ἔτσι, χωρὶς νὰ φαίνωντα σὰν λέξεις μὲ ψυχαρικὴν ὀρθογραφίαν—ἔτσι αὐτονομάσθη μίαν ἡμέραν ὁ Παῦλος Νιρβάνας φορῶν λινὴν ναυτικὴν στολὴν ἰατροῦ—θὰ δύνανται νὰ μεταβαίνουν ὅπως ἀκούσουν τὴν «Ὀρέστειαν».

—Κ' ἔτσι μὲ μιὰ μυνοκοντυλιὰ μᾶς διώρθωσε ὁ φίλος τὸ ράσο, τὸν Ψυχάρη, τὸ Νιρβάνα, τὴν Ὀρέστεια καὶ τὴ ναυτικὴ στολή.

— Στὴν «Ἐθνικὴ Δράση», ἐφημερίδα ποὺ βγαίνει στὴν Τραπεζούντα, διαβάσαμε πῶς ὁ Ρῶσσος συγγραφέας καὶ ποιητὴς καὶ καθηγητὴς στὴν Πετρούπολη κ. Θ. Ε. Κὸρ, τύπωσε μεταφρασμένο ρούσικα σὲ στίχους τὸ «Σαμουήλ» τοῦ Βαλαωρίτη.

— Παραπιτιαμένο σὲ μιὰν ἄκρη, εἴδαμε στὴν «Ἀκρόπολη» τῆς Δευτέρας ἕνα καλογραμμένο χρονογραφηματάκι μὲ τὴν ὑπογραφὴ «Βουνήσια».

—Ὁποια κι ἂν εἶναι ἡ «Βουνήσια» τῆς λέμε πῶς γράφει καλὰ καὶ θὰ γράφει ἀκόμα καλήτερα,—ἂς παρακαλέσῃ μονάχα τὸ διορθωτὴ νὰ μὴν τῆς διορθώνει τὶς...ἀνορθογραφίες.

— Καιρὸ εἶχε νἀκουστεῖ σ' ἑλληνικὸ θέατρο μακαρόνιον, σαν αὐτὸ ποὺ μᾶς σερβίρησε ἡ «Ἀδελφὴ» τῆς Κας Α. Σακελλαρίου:

— «Δὲν μοὶ ἐπέτρεπες νὰ παρίσταμαι εἰς τὰς μετὰ τοῦ κ. Στέφη συνομιλίας σου»

— Αὐτὴ εἶναι τάχα ἡ γλῶσσα τοῦ σαλονιοῦ. Τί καλὰ ποὺ τὴ νοιώσανε κ' οἱ δοῦλες καὶ λένε, ἅμα λείπει ὁ ἀφέντης, μὲ τσιμπητὴ φωνούλα: «Ὁ κύριος ἐξῆλθεν ἔξω!»

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Θρυλομάχο. Ἐδῶ. Λαθεύεσαι πολὺ ἃ νομίζεις πῶς μ' ἕνα ἐπιγραμματάκι, μπορεῖς νὰ γκρεμίζεις τὴ δουλειὰ τοῦ καθενοῦ. Αὐτὸ δείχνει πῶς εἶσαι πολὺ νέος ἀκόμα, μὲ ἄπηχτο μυαλό. Ἐμεῖς ὅμως δὲν ἔχουμε καμιὰ δυσκολία νὰ τυπώσουμε ἐδῶ τὸ ἐπίγραμμα γιὰ τὴ μωρία του καὶ...τιμωρία σου.

Τοῦ ποιητῆ τῶ «Θρύλων»

Θρηνεῖτε! Θρύλων θρύμματα κ' οἱ «Θρύλοι» σου ὦ Βαρλέντη,
θροοῦν, θρηνοῦν καὶ θορυβοῦν κ' εἶναι μεγάλο γλέντι.
Δὲ φταῖς. Τὴ Μούσα πίστεψες καὶ βγῆκες νὰ θρυλήσῃς,
μὰ ἡ ἄνομη σὲ πλάνεψε τοὺς «Θρύλους» νὰ γρυλλίσῃς.

κ. Ἐρρ. Φρ. στὴν Κέρκυρα. Σωστὰ κι ἀληθινὰ ὅσα μᾶς γράφεις γιὰ τὸν «Ἀνθών». Μά, ἀφοῦ τἄγραψες καὶ τοῦ ἴδιου, νὰ τὰ ξαναβάζαμε θὰ τοῦ κάναμε ἄδικη ρεκλάμα, ἀφοῦ δὰ δὲ λέει κὰι τίποτα καινούριο. Κ' ὕστερα, δὲν τὸ καταλάβες; Πάει γιὰ πρόεδρος κ' ἀφεντειά του, καὶ μὴν ἔχοντας ἄλλο, βάλθηκε νὰ σκαρώσῃ «Σύλλογον ὑπὲρ τῆς Καθαρευούσης». Δὲν τονὲ στέλνεις...γιὰ πουρνάρια;—κ. Ψαρολόγο. Βέβαια· καὶ γιὰ τὸ Βαρβαροπάζαρο πρέπει νὰ μᾶς βοηθᾶνε οἱ φίλοι· καὶ μάλιστα, ἅμα φτειάνουνε τὰ μαργαριτάρια τόσο τρανοὶ ὑπέρμαχοι τῆς δόλιας καθαρευούσας, εἴτε σὲ φημερίδες, εἴτε σὲ βιβλία καὶ περιοδικά.